Assessing the Role of Cities in Sustainable Development of Pirashahr Villages With Scenario-Writing Approach of Case Study of Khorramabad City and Surrounding Villages

Hamed Abasi[1], Kian Shakarami[2*], Masoud Chharrahi[3], Ahmad Rumyani[4]

1. Assistant Professor of Geography, University of Lorestan
2. Ph.D Student of Geography and Urban Planning, University of Ferdowsi Mashhad
3. M.Sc of Geography and Urban Planning, University of Yazd
4. Ph.D of Geography and Spatial Planning of Environmental Quality in Rural Areas,University of Ferdowsi Mashhad

Abasi, H & Shakarami, K & Chharrahi, K & Rumyani, A. (2022). [Assessing the Role of Cities in Sustainable Development of Pirashahr Villages With Scenario-Writing Approach of Case Study of Khorramabad City and Surrounding Villages]. *Geography and Development*, 19 (65), 99-126.
doi: http://dx.doi.org/10.22111/J10.22111.2021.6530

Received: 10/12/2020
Accepted: 16/10/2021

ABSTRACT

Analyzing and Evaluating the Role of Cities in Sustainable Development of Pirashari Villages by Scenario Writing Approach (Case Study of Khorramabad City and its Villages) Today, the role of cities has become more pronounced than before in the growth of their surrounding villages and cities play a direct role in the sustainable development of their surrounding villages in various economic, social and environmental contexts. Therefore, according to this issue, the present study seeks to analyze and evaluate the role of Khorramabad as a regional economic and demographic core in the sustainable development of the surrounding villages using structural analysis and scenario-based approach. The sample was selected from 30 experts and researchers in the field (15 experts in the field of urban issues and 15 experts in the field of rural issues). MICMAC software was used to analyze the data, and Morphol software was used to formulate the scenarios. Out of five thousand scenarios with validity, ten scenarios with high inertia were selected. Among these ten scenarios, two scenarios with the highest probability of occurrence and a high frequency of 90% were analyzed. Finally, the results showed that the city of Khorramabad could not have a significant impact on the sustainable development of the surrounding villages in the current and future situation (based on scenarios). The number of critical scenarios with frequency 8 equals the optimal scenario with frequency 8. Weakness in health care, lack of proper planning for tourism capacity utilization, lack of funds and validities, infrastructure weakness of failure to implement rural development plan programs due to lack of funding are evident in the lack of sustainable development of these villages in the scenarios. It is clear, however, that if the city of Khoramabad has a positive growth as an economic and demographic center of the region in terms of sustainable development indicators, it will have an impact on the sustainable development of these villages..

Keywords:
Sustainable Development, Environs Villages, Scenario writing, Khorramabad City.

Copyright©2022, Geography and Development. This is an open-access article distributed under the terms of the Creative Commons Attribution-noncommercial 4.0 International License which permits copy and redistribute the material just in noncommercial usages, provided the original work is properly cited.

Extended Abstract

1. Introduction

Urban-rural linkage is the phenomenon resulting from the bilateral interaction of urban centers and rural settlements in the regional arena, which is caused by different flows, including the flow of people, goods, information, technology, innovation and the like. Theoretically, research of such trends in the context of economic, social and cultural changes, especially in developing countries, is associated with diversity and strengthening of employment in rural environments. Therefore, the role of cities in relation to villages and the expression of development policies with the aim of reducing poverty and supporting the positive role of urban centers in the development of rural areas is emphasized by development experts *(Sajasi Gheydari et al., 2015:130).* Therefore, structural investigation between urban and rural relations has been one of

***Corresponding Author:**
Kiyan Shakarami
Address: Department of Geography and Urban Planning University of Ferdowsi Mashhad
Tel: +98 (9169840759)
E-mail: sorena94@yahoo.com

the issues that should be considered in spatial and regional planning. Spatial planning strategy and scenario and how to communicate this relationship should be considered at the same time with the demographic changes of settlements *(Nazemi Shadbash et al, 2020: 144)*. The interconnection between villages and cities and their structural and functional integration is particularly high in villages near cities that have the potential to be dispersed and integrated into cities *(Kumar Jat et al, 2008:28).*

2. Methodology and Methods

To collect the required data and information, library and Delphi methods (experts' opinions) have been collected. A sample of 30 experts and researchers in the relevant field has been selected (15 experts in the field of urban issues and 15 experts in the field of rural issues). For data analysis, Micmac software and Morpho software were used to analyze the interaction effects of variables. Then, 10 scenarios with high inertia were selected from 5,000 valid scenarios.

3. Discussion & Results

Nowadays, considering the challenges that exist in the surrounding cities and with the migration of villagers towards big cities, issues necessity of paying attention to sustainable development around, recognizing and transforming the type of urban-rural activities is an undeniable necessity. Therefore, considering these issues and the current research issues, this study sought to evaluate the role of Khorramabad city in sustainable development of surrounding villages according to all the capacities and capabilities of this city and surrounding villages with a futures studies approach. Therefore, in this study, we tried to formulate scenarios with a scenario-making approach and using macro variables to improve the future role of cities in sustainable development of surrounding villages in Khorramabad city. To achieve this purpose, first, variables and capabilities affecting the role of cities on the development of surrounding villages of Khorramabad city were identified from the experts' viewpoints and pools were identified. Then, experts rated this capability in the cross matrix of MICMAC and Morphol software. According to the output obtained from the software, the fill-in index for the change with 2 times of numerical data rotation was 89.94%. This confirms the great impact of variables on each other and shows the efficiency of the information obtained from the elites' point of view.

4. Conclusion

The results showed that the capabilities and capacities of Khorramabad city and surrounding villages in the natural and human dimension are suitable for sustainable development, but in many cases due to lack of inappropriate utilization or utilization, lack of credits, weakness of policy making and appropriate planning by urban management and surrounding villages, not only in the current situation but also in the future, it is not possible to be a desirable situation for it. Also, by examining 60 capabilities and variables affecting the sustainable development of villages around Khorramabad city, the results of Mick Mac software analysis showed that the variables of health services, educational services, city management and the villages themselves, roads and roads of asphalt, drinking water, credits, guide plans, tourism, creating industries have the most direct and indirect effect on the sustainable development of villages around Khorramabad city, but since these variables in Khorramabad city as well as these variables are in Khorramabad city as well. Economic and demographic centrality does not have a very favorable situation (better than villages), so the impact of these variables related to Khorramabad city on the surrounding villages is not desirable and constructive.

Keywords: Sustainable Development, Environs Villages, Scenario writing, Khorramabad City.

5. References

- Akbari, H, Shayan, H, and Ghasemi, M (2018). Comparative comparison of rural performance relationships with Harsin and Kermanshah cities. Case study: Central district of Harsin County. Journal of Spatial Spatial Planning, Quarterly Journal of Golestan University, 8th year/ 30th/winter 2019 machine gun issue.http://gps.gu.ac.ir/article_85843.html
- Alizadeh, K, Jafari, H, and Hariri Moghadam, F (2017). The spatial-spatial relationship between the mother of Mashhad and Fariman rural district. Journal of Geographical Sciences,No.27,Autumn&Winter2018. http://geographic.sinaweb.net/article_538351.html
- Akkoyunlu, S, (2015), The potentlal of rural–urban linkages for, Sustainable development and trade International Journal of Sustainable Development & World Policy, 2015, 4(2): 20-40. file:///C:/Users/Roumiani/Downloads/Documents/IJSDWP-2015-4(2)-20-40.pdf

- Bamzar, S. A. S., & Khademi, H. (2014). The role of urban villages in the development of surrounding villages. International Journal of Advanced Biological and Biomedical Research, (4), 1414-1418. http://www.ijabbr.com/article_13502.html
- Brohman, J. (1996) New directions in tourism for Third World development. Annals of Tourism Research 23 (1), 48-70. https://doi.org/10.1016/0160-7383(95)00043-7
- Cao, X., & Wang, D. (2018). The role of online communities in reducing urban–rural health disparities in China. Journal of the Association for Information Science and Technology, 69(7), 890-899. https://doi.org/10.1002/asi.24013
- Fatimah, T. (2018). Community-based spatial arrangement for sustainable village environmental improvement-case study of Candirejo Village, Borobudur, Indonesia. Energy Procedia, 153, 389-395. https://doi.org/10.1016/j.egypro.2018.10.074
- Ghiurcă1, Ana-Andreea, Lămăşanu, Andrea, Mihai, Florin-Constantin, (2012), Rural-Urban Relations in the context of Sustainable Development. Case Study: Cuejdiu Valley Basin, Neamt County, Lucrări Ştiinţifice, Vol. 55 (2): 327-331. https://www.researchgate.net/publication/261297192_Rural-urban_relations_in_the_context_of_sustainable_development_Case_Study_Cuejdiu_Valley_Basin_Neamt_County
- Harrison, D. (1988) The Sociology of Modernisation and Development. London: Routledge.
- Hedberg, C., & Do Carmo, R. M. (2012). Translocal ruralism: Mobility and connectivity in European rural spaces. In Translocal ruralism (PP.1-9). Springer, Dordrecht. DOI: 10.1007/978-94-007-2315-3_1
- Hiller, H. H. (2000). Mega-events, urban boosterism and growth strategies: an analysis of the objectives and legitimations of the Cape Town 2004 Olympic Bid. International journal of urban and regional research, 24(2), 449-458. https://doi.org/10.1111/1468-2427.00256
- Holden, A. (2000) Environment and Tourism. London: Routledgehttps://www.routledge.com/Environment-and-Tourism/Holden/p/book/9781138785762
- Johansson, M., & Kupiszewski, M. (2009). Rural demography. EDORA project Working Paper 1, (Annex 1), http://www. nordregio. se/ EDORA.
- Jat, M. K., Garg, P. K., & Khare, D. (2008). Monitoring and modelling of urban sprawl using remote sensing and GIS techniques. International journal of Applied earth Observation and Geoinformation, 10(1), 26-43. https://doi.org/10.1016/j.jag.2007.04.002
- Kihonge, E. (2014). "The role of small and medium enterprises) SMEs) in rural-urban inkages and economic development: the case of Mt. Kenya Region in Central Kenya", in F. Bart (ed.), Rural and urban dynamics in the East-African mountains (to be published).https://books.openedition.org/africae/1338?lang=en
- Kim, J. H., & Kang, K. H. (2020). The interaction effect of tourism and foreign direct investment on urban–rural income disparity in China: a comparison between autonomous regions and other provinces. Current Issues in Tourism, 23(1), 68-81. https://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/13683500.2019.1637826
- Kūle, L. (2014). Urban–rural interactions in Latvian changing policy and practice context. European Planning Studies, 22(4), 758-774. https://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/09654313.2013.772785
- Li, Y. (2012). Urban–rural interaction patterns and dynamic land use: implications for urban–rural integration in China. Regional Environmental Change, 12(4), 803-812. DOI: 10.1007/s10113-012-0295-4
- Liu, R., & Wong, T. C. (2018). Urban village redevelopment in Beijing: The state-dominated formalization of informal housing. Cities, 72, 160-172. https://doi.org/10.1016/j.cities.2017.08.008
- Long, H., Zou, J., & Liu, Y. (2009). Differentiation of rural development driven by industrialization and urbanization in eastern coastal China. Habitat international, 33(4), 454-462. https://doi.org/10.1016/j.habitatint.2009.03.003
- Ma, C., Jiang, Y., & Qi, K. (2021). Investigating the urbanerural integrated town development strategy on the basis of the study of rural forms in Nantong, China. https://doi.org/10.1016/j.foar.2020.06.001
- Ma, C., Jiang, Y., & Qi, K. (2021). Investigating the urban–rural integrated town development strategy on the basis of the study of rural forms in Nantong, China. Frontiers of Architectural Research, 10(1), 190-201.https://doi.org/10.1016/j.foar.2020.06.001
- METRIX Institute of European metropolitan regions and areas; metropol region hamburg; (2008), urban-rural relationships in metropolitan areas of influence, report.
- Mohammadi Yeganeh, Band Hosseinzadeh. A. (2013). Functional role of villages - cities in the development of surrounding villages studied: Zarrinroud city, Khodabandeh city. Journal of Regional Planning, 3rd year, No. 11, Autumn 2013. http://jzpm.miau.ac.ir/article_190.html
- Nazemi Shadbash, N, Asghari, Hand Pourshykhian, A.R (2020), The role of city-village mutual relations in the development of settlements around Rasht metropolis, Case of Pirashahr Khomam district, Journal of Development of Pirashahr Spaces, Second Year, Issue 2, Successive 4, 156-143. http://www.jpusd.ir/article_125298.html
- Nikseresht, M, Dadvarkhani, F, and Shahbakhti R. (2012). Analysis and evaluation of the function of small towns in the development of surrounding villages (Case example: Sarabla city of Shirvan Chardavol county, Journal of Regional Planning, 2nd year, No.7. https://www.sid.ir/fa/journal/ViewPaper.aspx?id=194102

- Piacentini, M., & Trapasso, R. (2010, November). Urban-Rural linkages: issues, measurement and policies in OECD countries. In joint meeting of the working party on territorial development in urban areas and the working party on territorial development in rural areas of the OECD's Territorial Development Policy Committee, Paris (Vol. 30). https://www.oecd.org/regional/
- Rahnama, M. T, Aghajani, H (2012). "Analysis of Space Inequalities in Khorasan Razavi Province". Quarterly Journal of Space planning and planning, 16th year, No. 73. https://www.sid.ir/fa/Journal/ViewPaper.aspx?id=175235
- Rahnama, M.R, Shakarami, K & Abbasi, H (2018). Amayesh Zanan Magazine, Volume 10, Issue 1, Spring & Summer 2018, 13-166. https://www.sid.ir/fa/journal/ViewPaper.aspx?id=356096
- Sajasi Gheydari, H., Roumiani, A and Mansouri, K. N. (2017), Spatial analysis of rural-urban links based on the performance of the service area of urban centers, Case study: Koohdasht county, Journal of Regional Planning, 7 years, Successive 25, 129-142. https://www.sid.ir/fa/journal/ViewPaper.aspx?id=279207
- Scene, B .Sadin, H, Neshat, A.H and Talkhabi, H.R (2017), Effects of city-village relations on economic and social developments of villages in Azadshahr, Journal of Space Economics and Rural Development, 6 (:) 122-138. https://serd.khu.ac.ir/article-1-2901-fa.html
- Sheriff, Kh. (2001). Regional planning and development (theories and techniques). Optimistic Publications.
- Simelane, Thokozani (2012). To What Extent Are Cities Influenced by Rural Urban Relationships in Africa, Natural Resources, 2012, 3, 240-247.
- Su, Chi-Wei, Liu, Tie-Ying, Chang, Hsu-Ling, Jiang, Xu-Zhao (2015). Is urbanization narrowing the urban-rural income gap? A crossregional study of China; Habitat International 48: 79-86.
- DOI:10.4236/nr.2012.34031
- Swyngedouw, E (2004). Globalisation or 'glocalisation'? Networks, territories and rescaling. Cambridge review of international affairs, 17(1), 25-48. https://doi.org/10.1080/0955757042000203632
- Tacoli, C. (1998). "Rural-urban interactions: A guide to the literature ", Environment and Urbanization, Vol. 10 N°1 (April), 147-166. https://doi.org/10.1177/095624789801000105
- Telfer, D AND Sharpley, R (2008). Tourism and Development in the Developing World, Routledge, https://www.routledge.com/Tourism-and-Development-in-the-Developing-World/Telfer-Sharpley/p/book/9781138921740
- Telfer, D. J., & Sharpley, R. (2015). Tourism and development in the developing world. Routledge. https://www.routledge.com/Tourism-and-Development-in-the-Developing-World/Telfer-Sharpley/p/book/ 9781138921740
- Telfer, D.J. and Hashimoto, A. (2000) Niagara icewine tourism: Japanese souvenir purchases at Inniskillin Winery. Tourism and Hospitality Research: The Surrey Quarterly Review 2 (4), 343-56. .https://journals.sagepub.com/doi/abs/10.1177/146735840000200405
- UN-Habitat. (2004). Regional Conference on Urban-Rural Linkages. 1- 4 October. Un Office in Nairobi, Kenya. http://www.unchs.org.
- Van Leeuwen, E. S. (2010). Urban-Rural Interactions: Towns as Focus Points in Rural Development, Springer-Verlag Berlin Heidelberg 2010, Germany. https://ibook.pub/urban-rural-interactions-towns-as-focus-points-in-rural-development.html
- Verheij, R. A., Van de Mheen, H. D., de Bakker, D. H., Groenewegen, P. P., & Mackenbach, J. P. (1998). Urban-rural variations in health in The Netherlands: does selective migration play a part? Journal of Epidemiology & Community Health, 52(8), 487-493. http://dx.doi.org/10.1136/jech.52.8.487
- Winston, N. (2010). Regeneration for sustainable communities? Barriers to implementing sustainable housing in urban areas.Sustainable Development, 18(6), 319-330. https://doi.org/10.1002/sd.399
- Wu, Y., Sun, X., Sun, L., & Choguill, C. L. (2020). Optimizing the governance model of urban villages based on integration of inclusiveness and urban service boundary (USB): A Chinese case study. Cities, 96, 102427. https://doi.org/10.1016/j.cities.2019.102427
- Zhang, L., Zhang, X., Li, Y., & Liu, J (2012). Discussion about interrelated planning and constructions of social water engineering in system of town and village. Energy Procedia, 16, 489-493. https://doi.org/10.1016/j.egypro.2012.01.079

ارزیابی نقش شهرها در توسعهٔ پایدار روستاهای پیراشهری با رویکرد سناریونویسی
مطالعهٔ موردی: شهر خرم‌آباد و روستاهای پیرامون

دکتر حامد عباسی[۱]، کیان شاکرمی[۲]*، مسعود چهارراهی[۳]، دکتر احمد رومیانی[۴]

جغرافیا و توسعه، شمارهٔ ۶۵، زمستان ۱۴۰۰
تاریخ دریافت: ۱۳۹۹/۰۹/۲۰
تاریخ پذیرش: ۱۴۰۰/۰۷/۲۴
صفحات : ۱۲۶- ۹۹

واژه‌های کلیدی:
توسعهٔ پایدار، روستاهای پیراشهری، سناریونویسی، شهر خرم‌آباد

چکیده
امروزه نقش شهرها در توسعهٔ روستاهای پیرامون خود پررنگ‌تر از گذشته شده است و شهرها، اثرگذاری مستقیمی در توسعهٔ پایدار روستاهای پیرامونی خود در زمینه‌های مختلف اقتصادی، اجتماعی و زیست‌محیطی ایفا می‌کنند؛ بنابراین با توجه به این موضوع، پژوهش حاضر با استفاده از روش تحلیل ساختار و رویکرد سناریو مبنا به‌دنبال تحلیل و ارزیابی نقش شهر خرم‌آباد به‌عنوان هستهٔ اقتصادی و جمعیتی ناحیه‌ای در توسعهٔ پایدار روستاهای پیرامون خود است. برای گردآوری داده‌ها و اطلاعات موردنیاز از روش‌های کتابخانه‌ای و دلفی (نظرخواهی از کارشناسان) جمع‌آوری شده است. نمونهٔ آماری ۳۰ نفر از کارشناسان و پژوهشگران حوزهٔ مربوط انتخاب شده است (۱۵ کارشناس در حوزهٔ مسائل شهر و ۱۵ کارشناس در حوزهٔ مسائل روستا). برای تحلیل داده از روش تحلیل اثرات متقابل متغیّرها نرم‌افزار MICMAC و برای تدوین سناریوها از نرم‌افزار Morphol استفاده شده است. سپس از بین پنج هزار سناریوی دارای اعتبار، ۱۰ سناریو با اینرسی بالا انتخاب شد. در بین ده سناریو؛ دو سناریو با بالاترین درصد احتمال وقوع و تکرار بالا ۹۰ درصد مورد تحلیل قرار گرفت. درنهایت نتایج تحقیق نشان داد که شهر خرم‌آباد در وضعیت کنونی و آینده (براساس سناریوها) تأثیر چندانی در توسعهٔ پایدار روستاهای پیرامون خود نمی‌تواند داشته باشد. به‌طوری‌که تعداد سناریوهای بحرانی با ۸ تکرار با سناریوهای مطلوب (۸ تکرار) برابری می‌کند و «ضعف در زمینهٔ امور خدمات بهداشتی و درمان»، «نبود برنامه‌ریزی مناسب برای استفاده از ظرفیت گردشگری»، «کمبود بودجه و اعتبارات»، «ضعف زیرساختی راه‌های ارتباطی و آسفالت جاده‌ها» و «عملی‌نشدن برنامه‌های طرح هادی روستاها به‌دلیل کمبود اعتبارات»، در عدم‌توسعهٔ پایدار این روستاها کاملاً در سناریوها مشهود است و البته مشخص است که چنانچه شهر خرم‌آباد به‌عنوان مرکزیت اقتصادی و جمعیتی ناحیه در زمینهٔ شاخص‌های توسعهٔ پایدار رشد مثبت داشته باشد، به‌عنوان موتور محرک بر توسعهٔ پایدار این روستاها اثرگذار خواهد بود.

مقدمه
پیوند شهری- روستایی پدیده‌ای حاصل از تعامل دوسویهٔ کانون‌های شهری و سکونتگاه‌های روستایی در عرصهٔ منطقه‌ای است که به سبب جریان‌های مختلف، ازجمله جریان افراد، کالاها، اطلاعات، فناوری، نوآوری و مانند آن، پدید می‌آید. از لحاظ نظری، تحقیق این‌گونه جریان‌ها در بستر دگرگونی‌های اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی، به‌ویژه در کشورهای درحال‌توسعه، با تنوع و تقویت اشتغال در محیط‌های روستایی همراه است؛ ازاین‌رو، نقش شهرها در ارتباط با روستاها تنظیم و بیان سیاست‌هایی توسعه با هدف کاهش فقر و حمایت از نقش مثبت مراکز شهری در توسعهٔ نواحی روستایی پیرامونی مورد تأیید کارشناسان توسعه قرار دارد *(سجاسی‌قیداری و همکاران، ۱۳۹۶ :۱۳۰)*. پس بررسی ساختاری بین روابط متقابل شهر و روستا از مسائلی بوده است که باید در برنامه‌ریزی فضایی و منطقه‌ای موردتوجه قرار گیرد.استراتژی و سناریوی برنامه‌ریزی فضایی و چگونگی برقرار این ارتباط باید هم زمان با تغییرات جمعیتی سکونتگاه‌ها مورد توجه قرار گیرد *(ناظمی‌شادباش و همکاران، ۱۳۹۹: ۱۴۴)*.

ارتباط متقابل بین روستاها و شهرها و ادغام

۱- استادیار گروه جغرافیا، دانشگاه لرستان، لرستان، ایران abbasi.h@ac.ir
۲- دانشجوی دکتری جغرافیا و برنامه‌ریزی شهری، دانشگاه فردوسی مشهد، مشهد، ایران (نویسنده مسئول) sorena94@yahoo.com
۳- کارشناس ارشد جغرافیا و برنامه‌ریزی شهری، دانشگاه یزد. یزد، ایران masoud.ch1987@yahoo.com
۴- دکتری جغرافیا و آمایش کیفیت محیطی مناطق روستایی، دانشگاه فردوسی مشهد، مشهد، ایران roumiani.ah@mail.um.ac.ir

ساختاری و عملکردی آن‌ها به‌خصوص در روستاهایی که در نزدیکی شهرها قرار دارد و پتانسیل پراکنده‌رویی و ادغام به شهرها را دارد، بسیار بالا است *(Jat et al,2008: 28)*.

پرستون (۱۹۷۵) پنج دسته از تعامل شهر و روستا مشخص کرده‌اند که به شرح زیر هستند:

۱- جنبش مردم؛ ۲- جابجایی کالا؛ ۳- حرکت سرمایه؛ ۴- معاملات اجتماعی؛ ۵- ارائهٔ خدمات اداری *(Zhang et al, 2012: 490)*. همچنین بنگس و همکاران(۲۰۰۶) پیشنهاد ساده‌تری، از طبقه‌بندی کلی‌تر از ارتباطات و پیوندها شهرها و روستاها و روابط ساختاری و عملکردی ارائه دادند؛ به‌طوری‌که این روابط عبارتند از: ۱-روابط ساختاری شهر و روستا ازطریق طبیعت فیزیکی، اداره‌کردن به‌وسیلهٔ دردسترس‌بودن زمین و منابع، (SIC) که اغلب به‌طور همزمان بین مناطق شهری و روستایی رقابتی برای دردسترس‌بودن آب، انرژی و زمین است. ۲- کاربرد روابط شهر و روستا، به فرایندهای متنوع اجتماعی و اقتصادی که به پیوستگی توابع مختلف (گردشگری، املاک و مستغلات) واقع در مناطق شهری و روستایی مرتبط هستند، متصل می‌شوند؛ اما اخیراً OECD نوع‌های از این روابط به شرح زیر را مطرح می‌کند که عبارتند از *(Piacentini and Trapasso, 2010: 14)*

۱- ارتباطات جمعیت‌شناختی؛ ۲- معاملات اقتصادی و نوآوری در فعالیت؛ ۳- ارائهٔ خدمات عمومی؛ ۴- مبادلات و سازگاری سومند با محیط‌زیست؛ ۵- چندسطحی‌بودن تعاملات حکومتی است. پس می‌توان بیان کرد که شهرها نقش مهمی در فراهم کردن برخی نیازهای روستاهای پیرامونی خود ازقبیل بهداشت و درمان، آموزش، خرید محصولات و سایر نیازها را پوشش داده‌اند و امروزه این نقش پررنگ‌تر شده و شهرها نقش مستقیمی در توسعهٔ پایدار روستاهای پیرامونی خود در زمینه‌های مختلف اقتصادی، اجتماعی و زیست‌محیطی ایفا می‌کنند *(Long & et al, 2009: 454)*. بنابراین امروزه تأثیر شهر بر توسعهٔ مناطق روستایی و پیرامون آن‌ها امر مسلم و پذیرفته‌شده‌ای است. این اثرگذاری عمدتاً ازطریق پیوندهای روستایی شهری محقق می‌شود *(Van Leeuwen, 2010: 1)*؛ به‌طوری‌که سازمان ملل در سال ۲۰۰۴ موضوع روز جهانی اسکان را چنین نامید: شهرها، موتورهای توسعهٔ روستایی است *(Un habitat, 2004: 26)*؛ زیرا هر منطقه تنها متشکل از نظام سکونتگاه‌های پراکنده و بی‌ارتباط نیست، بلکه شبکه‌ای به‌هم‌پیوسته از روابط اجتماعی، اقتصادی و فیزیکی است که ازطریق روابط بین نقاط روستایی و شبکهٔ شهری شکل می‌گیرد *(کلانتری،۱۳۸۰: ۲۳۵)*. به‌طوری‌که امروزه در برخی کشورها مسائل و مشکلات روستاهای پیرامون شهرها را به مدیریت شهری ارتباط می‌دهند و اعتقاد بر این است که مشکلات این روستاها همانند مشکلاتی که در حاشیهٔ شهرهاست، ازجمله زاغه‌نشینی، باید مورد توجه مدیریت شهری قرار گیرند *(Wu et al,2020: 1)*. در این ارتباط دنیس راندینلی (۱۹۸۰) با الهام از نکات مثبت و اساسی نظریه‌های توسعهٔ منطقه‌ای، ازجمله نظریه‌های جانستون، الگویی را ارائه داد که در استفاده از کارکردهای شهری برای توسعهٔ روستاها متمرکز است *(Liu &Wong, 2018: 163)*. البته بسیاری از دانشمندان اعتقاد دارند که علاوه بر تأثیری که شهرها بر رشد و توسعهٔ روستاها می‌توانند داشته باشند، روستاهای پیرامون شهر نیز می‌توانند در بسیاری از زمینه‌ها نقش مؤثری در رشد و توسعهٔ شهرها ایفا کنند *(Bamzar & Khademi, 2014: 1415)*.

با توجه به اهمیت موضوع تعاملات شهر و روستا، از یک سو شهر خرم‌آباد با توجه به قابلیت‌هایی که در زمینه‌های حمل‌ونقل، بازار بزرگ مصرف‌گرا، جمعیت زیاد و نیازهای آن، مرکز گردشگری جاذب، وجود همبستگی اجتماعی بالای اقوام و... را داراست، می‌تواند نقش مؤثری بر توسعهٔ پایدار روستاهای اطراف خود ایفا کند و ازسوی دیگر، روستاهای اطراف شهر خرم‌آباد نیز نقش پررنگی در توسعهٔ منطقه ازجمله تولیدات کشاورزی، دامداری و... دارا هستند. مهم‌تر از همه با توجه به محدودیت فضایی توسعهٔ شهر خرم‌آباد، این روستاها نقش مؤثری در جذب جمعیت، چه به‌صورت دائمی و چه موقت (خوابگاهی) می‌توانند ایفا کنند؛ بنابراین با توجه به اهمیت تعاملات شهر و روستا در خرم‌آباد، این موضوع نیازمند ارزیابی، کارشناسی و تحلیل ساختار خاص خود است و از آنجاکه اولین گام در بررسی این دسته از موضوعات شناسایی و تحلیلی از وضعیت ساختاری موجود است تا برای آیندهٔ واقعی‌تر و بهتر برنامه‌ریزی کرد. پس در پژوهش حاضر به‌دنبال این مسئله هستیم تا با شناسایی ظرفیت‌ها و قابلیت شهر خرم‌آباد که دارای اثرگذاری بالا بر توسعهٔ پایدار روستاهای پیرامون خود هستند، سناریوهایی برای آینده این موضوع تدوین و طراحی کرد؛ بنابراین با علم به این موضوعات و مسائل مطرح‌شده، پژوهش حاضر به‌دنبال پاسخگویی به سؤالات کلیدی است:

۱- مهم‌ترین متغیّرهایی که دارای اثرگذاری مستقیم و غیرمستقیم بر توسعهٔ پایدار روستاهای پیرامون شهر خرم‌آباد هستند، کدامند؟

۲- محتمل‌ترین سناریوهای پیش‌رو برای توسعهٔ پایدار روستاهای پیراشهری خرم‌آباد با تأثیرپذیری از نقش مرکزیت این شهر کدامند؟

مبانی نظری

به‌منظور بررسی بهتر مسئله، مفاهیم، دیدگاه‌ها و مبانی نظری تحقیق در دو بخش، مورد بررسی قرار گرفته است.

توسعهٔ پایدار

درعین‌حال که پیشرفت‌های فوق‌العاده‌ای در توسعهٔ جهان شاهد بوده‌ایم، این سیاره هنوز با شماری از مشکلات کهنه و جدید مانند فقر مداوم و عدم‌تحقق نیازهای اولیه، قحطی و گرسنگی در سطح گسترده، نقض آزادی‌های سیاسی و اساسی، بی‌توجهی به منافع و حقوق زنان و افزایش تهدیدات وارد بر محیط‌زیست و مواجههٔ کشورهای فقیر و غنی با مسائل توسعهٔ پایدار اقتصاد و رفاه اجتماعی و نحوهٔ مقابله با این مسائل دست به گریبان است. بنابراین تعریف توسعه که در قالب اصطلاحات هنجاری بیان می‌شود، شامل رشد اقتصادی، تغییر ساختاری، صنعتی‌سازی مستقل، کاپیتالیسم یا سوسیالیسم، خودشکوفایی و خوداتکایی فرهنگی، ملی و منطقه‌ای است *(Harrison, 1988: 154)*

ایدهٔ توسعه، همانند رشد اقتصادی بعد از جنگ جهانی دوم رواج یافت و عوامل فرهنگی و اجتماعی تا اندازه‌ای شناخته شده بودند که بتوانند این رشد را تسهیل کنند *(Brohman,1966: 48-70; Fatimah, 2018: 390)*. بعدها مفهوم توسعه گسترش یافت و در مواجههٔ ملاحظات اجتماعی، اخلاقی، معنوی و زیست‌محیطی به‌کار گرفته شد .

هشت سال پس از بررسی مفهوم توسعه در قالب فقر، بیکاری و بی‌عدالتی، سیرز[1] (۱۹۶۹، ۱۹۷۷) مفهوم خوداتکایی را به تعاریف خود افزود. با گسترش جنبش‌های زیست‌محیطی، پیشرفت‌هایی نیز گسترش یافت تا اصطلاح مشهور توسعهٔ پایدار را به‌وجود آورد؛ به‌طوری‌که سازمان شورای جهانی محیط‌زیست معتقد

1- Sears

است که توسعهٔ پایدار عبارت است از: «پیشرفتی که نیازهای حاضر را بدون به‌خطرانداختن توانایی نسل‌های آتی در برآورده‌ساختن نیازهایشان محقق سازد». پس از آن کنفرانس سازمان ملل متحد در سال ۱۹۹۲ در رابطه با محیط‌زیست و توسعه (با عنوان اجلاس زمین یا کنفرانس ریو) نیز شناخته شد. اجلاس دوم زمین (Rio+5) که پنج سال بعد برگزار شد؛ شاهد افزایش تکیهٔ برخی کشورهای درحال‌گذار به اهمیت توسعهٔ پایدار بود *(Holden, 2000:96)*. سپس کنفرانس Rio+10 برای سال ۲۰۰۲ در آفریقای جنوبی برنامه‌ریزی شد و بعد از آن دیدگاه‌ها و نظریه‌های اجتماعی به مباحث توسعهٔ پایدار وارد شدند؛ به‌طوری‌که همهٔ نظریه‌های توسعه، سیاست‌ها، طرح‌ها و راهبردها آگاهانه یا ناآگاهانه، مفهوم ارجح ماهیت توسعه را بیان کرده و این اولویت‌ها به‌نوبهٔ خود بیانگر ارزش‌ها هستند. شناخت سیستم‌های ارزش ذاتی و زیرساخت‌های سیاسی در نظریه‌های توسعه نشان می‌دهند که توسعه دارای یک مؤلفهٔ هنجاری قدرتمند است.

جدول۱: زیربنای سیاسی تفکر ایدئولوژیک توسعه

محافظه‌کارانه	لیبرال	رادیکال
بازار - رقابت در بازار آزاد - نقش حداقل دولت	اصلاح‌طلبی غیرساختاری - حملهٔ مستقیم به فقر - نیازهای اساسی	مبارزهٔ اجتماعی - مارکسیست - مبارزهٔ طبقاتی به‌عنوان مسیر توسعه
اقتدارگرایی - حضور قدرتمند دولت همراه با سرمایه - توسعهٔ بالا به پایین	اصلاحات ساختاری - مبتنی بر اصلاحات گسترده برای توزیع اجتماعی بیشتر قدرت و ثروت - اصلاحات ارضی	دستوری - لنینیست (پیرولنین) - دستورات اقتصادی نخبگان سیاسی برای سازماندهی تولید برای مردم

Reference: Sharpley & Telfer, 2015: 95

با این توصیف باید گفت در جدول (۲)، برابر اسناد واکاوی، چهار پارادایم اصلی برای توسعه و اجزای کلیدی آن‌ها به‌ترتیب زمانی از پایان جنگ جهانی دوم قابل‌ذکر است. هرچند انواع مختلفی از سیستم‌های طبقه‌بندی برای نظریه‌های توسعه و اطلاعات ارائه‌شده وجود دارد، این چارچوب‌ها از جنبهٔ زمانی بازگوکنندهٔ رهنمودهایی کلی است، زیرا نشان‌دادن زمان دقیقی از الگوهای توسعه آغاز شده است، مشکل است. نکتهٔ دوم اینکه پارادایم‌های توسعه تماماً با هم سازگار نیستند، زیرا در برخی از آن‌ها راهبردها و سیاست‌های ترسیم‌شده بر این نکته تأکید دارند که چگونه توسعه باید ادامه یابد (تعدیل ساختاری، نیازهای اساسی)، درحالی‌که سایر پارادایم‌ها بیشتر بر دلایل اساسی برای وجود عقب‌ماندگی (وابستگی) در کشورها تأکید دارند؛ ازاین‌رو هر پارادایم جدیدی را می‌توان واکنشی در برابر نظریهٔ قبلی تلقی کرد. با این‌حال هسمو با دیدگاه ریست[1] (۱۹۹۷) در واکاوی تغییر در الگوها (پارادایم‌ها، دیدگاه‌ها و نظریه‌ها) می‌توان گفت که هر دیدگاه شامل یک سری نکات خاص از کل است که باید برای رفع گمراهی و توهم از یک سو و درک جامعه از سوی دیگر تعریف شود.

1-Reset

جدول ۲: روند تکامل نظریات توسعه

سیر زمانی	الگوهای توسعه	نکات کلیدی مدل‌ها یا رویکردهای نظری توسعه	راهبردها/ مفاهیم کلیدی
سال‌های ۱۹۵۰ و ۱۹۶۰	مدرن‌سازی	مراحل توسعه	جوامع مراحل توسعه‌ای مشابه با کشورهای غربی را طی می‌کنند.
		گسترش توسعه	گسترش روند توسعه از سوی نواحی توسعه‌یافته و قطب‌های توسعه آغاز و به پایین رخنه می‌کند، دولت‌ها را درگیر و توسعهٔ اقتصادی منطقه‌ای را ناشی می‌شود.
سال‌های ۱۹۵۰ و ۱۹۶۰	وابستگی	نئوکلونیسم[1]	توسعه‌نیافتگی ناشی از استثمار کشورهای توسعه‌یافته، نفوذ فرهنگی غرب
		دوگانه‌انگاری[2]	فقر تابعی از رشد اقتصاد جهانی است؛ فقیر و ثروتمند، نابرابری عدالت فضایی بین کشورها و درون کشورها و مناطق مختلف
		ساختارگرایی[3]	بازارهای داخلی، جایگزینی واردات، اصلاحات اجتماعی، حمایت از تولید داخلی، دخالت دولت
سال‌های ۱۹۷۰ سال‌های ۱۹۸۰	نئولیبرالیسم اقتصادی	بازار آزاد	حمایت از تأمین اقتصاد کلان؛ رقابت آزاد در بازار؛ خصوصی‌سازی
		تعدیل ساختاری	تمرکز بر نیروهای بازار و رقابت صادرات
		یک‌جهان	سیستم مالی جدید جهان؛ حذف کنترل دولت از تولیدات بین‌المللی
اوایل سال‌های ۱۹۷۰و سال‌های ۱۹۸۰	توسعهٔ جایگزین	نیازهای اساسی	اولویت‌های غذا، مسکن، آب، بهداشت و آموزش
		مردمی (مردم‌گرا)	توسعهٔ مردم‌محور؛کنترل تصمیم‌گیری محلی،توانمندسازی،سازمان‌های غیردولتی
		جنسیت	همکاری و مشارکت زنان در روند توسعه، ارتباطات جنسیتی، توانمندسازی
		توسعهٔ پایدار	مدیریت زیست‌محیطی، برطرف‌کردن نیازهای نسل حاضر بدون به‌خطرانداختن نیازهای نسل آتی
اوایل دههٔ ۲۰۰۰	جهانی‌شدن	فراتر از بن‌بست، یک پارادایم جدید؟	- پس از توسعه؛ رد مفاهیم توسعهٔ فراگیر - سیاست‌های زیست‌محیطی جهانی - جنبش‌های فراملی - راهبرد در سطح کوچک - کاهش فقر - امنیت توسعه

Sharpley & Telfer,2008; Telfer and Hashimoto,2000; Hiller,2000

تعاملات ساختاری شهر و روستا

روابط بین شهر و روستا می‌تواند فراتر از حوزهٔ نفوذ ناحیه‌ای شهری روستایی باشد *(Metreix Institute, 2008: 88)* و باعث شکل‌گیری و انتقال تولید، درآمد، اشتغال و ثروت و جریان فضایی شامل جریان مردم، کالاها، پول، فناوری، دانش، اطلاعات و مواد زائد می‌شود *(Akkoyunlu; 2015: 20; Tacoli, 1998:148)*. عناصر گوناگون فرهنگی اجتماعی، سیاسی و اقتصادی در ساختار عرصه‌های روستایی و شهری دخالت دارند و روابط موجود میان آن‌ها را نمی‌توان به‌سادگی در چارچوب‌های ذهنی و ازپیش تعیین‌شده بررسی کرد؛ اما ازآنجاکه مدل‌های نظری می‌توانند به شناخت جنبه‌های گوناگون روابط شهر و روستا و فعال‌سازی ذهن و درک بهتر آن‌ها کمک کنند، می‌توان این مدل‌ها را با توجه به قابلیت‌های خاص آن‌ها به‌کار گرفت *(سعیدی، ۱۳۸۶: ۱۲۶)*؛ بنابراین تعاملات ساختاری شهرها بر روستاهای پیرامون را می‌توان به سه دسته تقسیم کرد.[1]

اول- الگوی محل مرکزی: که شامل روابط «سنتی» در بین خانواده‌های روستایی و ارائه‌دهندگان کالاها و خدمات (خصوصی) در روستاها، شهرها و در نزدیکی شهرها است که روندی کلیدی برای افزایش مراکز در ردیف‌های بالاتر از سلسله‌مراتبی محل مرکزی، با توجه به افزایش تحرک مصرف‌کننده و کاهش هزینه‌های سفر درنظر گرفته شده است؛ زیرا مسافران برای خرید روزانه و هفتگی که اغلب نزدیک به محل کار یا به‌روز و نسبتاً در نزدیکی خانه است، بیشتر موجب تعاملات شهر و روستا در الگوی محل مرکزی می‌شود که اثرات آن بر مناطق روستایی به‌صورت توسعهٔ جامعه و داشتن جریانات رفت‌وآمد، دسترسی به کالا و دسترسی به اینترنت پرسرعت خواهد شد.

1-Neocolonialism
2-Dualism
3-Structuralism

جدول ۳: انواع تعاملات شهر و روستا براساس طبقه‌بندی OECD

انواع اثرات فعل و انفعالات روستایی	زیرگروه	گرایش‌های کلیدی اخیر	اثرات روستا	
			مثبت	منفی
۱- پیوندهای جمعیت‌شناختی	الف- شهرنشینی (مهاجرت روستاییان به شهر)	هنوز یک مسئلهٔ مؤثر و افراطی در اروپا، برخی از مناطق دریای مدیترانه است.		کاهش جمعیت، پیری جمعیت‌شناختی و عدم تعادل جنسیتی
	ب- رفت‌وآمد و مبارزه با شهرنشینی	رفت‌وآمد در فاصلهٔ طولانی‌تر. رفت‌وآمد آمیخته با کار و خانه. مخالفت با شهرنشینی، گرایش غالب در آسیای مرکزی و اروپا W	مسافران، احیای جوامع روستایی. تجدید حیات بالقوه و دسترس جوامع روستایی به رشد اقتصادی.	افزایش قیمت خانه‌های روستایی، کاهش خرده‌فروشی و خدمات روستایی
۲- معاملات اقتصادی و فعالیت‌های نوآوری	الف- روابط مصرف‌کننده در محل مرکزی	رفت‌وآمد باعث تقویت در سلسله‌مراتب مرکز و افزایش تحرک رفت‌وآمدها و افزایش خرید اینترنتی.	فرصت‌های خرید جدید، به‌ویژه برای ماشین‌داشتن خانواده و دسترسی به اینترنت پرسرعت	کاهش خُرده‌فروشی سنتی و محلی، همچنین هماهنگ‌شدن روابط مکان مرکزی و شهرهای مجاور.
	ب- تبادل نزدیک کالا و خدمات (خصوصی) بین شرکت‌های کوچک و متوسط روستایی و شهری	قطب‌بندی بین (جریان اصلی) جهانی‌شدن، شبکه‌های ترانس محلی، افزایش میل به غذا در (اقلیت) محلی‌سازی، زنجیرهٔ عرضهٔ کوتاه‌مدت و غیرپاسخگو، افزایش بخش خدمت، توسعهٔ تدراکات مبتنی بر قطب‌بندی	محلی‌سازی، زنجیره‌های تأمین کوتاه، موقعیت مناسب، با کیفیت و... می‌تواند ارزش تولیدکنندگان روستایی را افزایش دهد. افزایش در بخش خدمات و ضعف هزینهٔ حمل‌ونقل را کاهش می‌دهد.	جهانی‌شدن، شبکه‌های ترانس محلی و... کاهش ارتباط با شهرهای محلی و ارزش افزوده در مناطق روستایی حفظ نمی‌شود. مراکز تدارکاتی به‌ندرت در روستا هستند.
	ج- انتشار دانش و نوآوری بین حومهٔ شهر و شهرستان‌های نزدیک به آن	بهبود در سرعت اینترنت و ارتباطات دیگر	دسترسی به اطلاعات ازطریق اینترنت	مناطق روستایی فاقد ظرفیت و نداشتن دسترسی پایین‌تر به منابع جهانی از اطلاعات (اینترنت پرسرعت، حمل‌ونقل و...)
۳- ارائهٔ خدمات عمومی	الف- توزیع شهری و خانواده‌های روستایی و کسب‌وکار و دسترسی مناطق روستایی شهری به نقاط مختلف	انگیزه برای بهره‌وری و اثربخشی هزینه (مرتبط با خصوصی‌سازی) و افزایش توزیع راه‌حل‌های نوآورانه	روش‌های توزیع جدید ICT می‌تواند نیاز به ارتباط چهره‌به‌چهره (حضوری) توزیع را کاهش دهد.	نیاز به دستیابی به مقیاس اقتصادی با هدف تمرکز بر مراکز شهری
	ب- دردسترس‌بودن حمل‌ونقل عمومی در مناطق روستایی	توزیع برای بهره‌وری و اثربخشی هزینه (مرتبط با خصوصی‌سازی). یعنی کاهش دردسترس‌بودن حمل‌ونقل عمومی در خارج از مناطق شهری	ماشین داشتن خانواده‌ها و افراد باعث انعطاف‌پذیری بیشتر، اشتغال بیشتر، خُرده‌فروشی و اوقات فراغت آزاد.	اتومبیل کمتر خانواده‌ها و پایین‌بودن کیفیت زندگی افراد و محرومیت از فرصت‌های تجربه‌کردن
۴- تبادل در امکانات و کالاهای زیست‌محیطی	الف- دسترسی به حومهٔ شهر برای اوقات فراغت و استفاده‌های تفریحی توسط ساکنان شهری.	افزایش مالکیت خودرو - افزایش گردشگری استراحت کوتاه. کاهش گردشگری و تفریح در مناطق داخلی کشور، عمده تعطیلات خارج از کشور.	اقتصاد و بازار کار روستایی از مزایای هزینه‌های بازدیدکنندگان شهری است. این انگیزه برای حفظ فرهنگ روستایی و محیط‌زیست است	اگر تعداد بازدیدکننده بالا باشد، باعث تخریب دارایی‌های زیست‌محیطی می‌شود.
	ب- مناطق روستایی به‌عنوان منابع از ذخایر آبی، جذب کربن، درمان ضایعات.	افزایش علاقه در جذب کربن. افزایش حجم زباله همراه با قوانین سختگیرانه‌تر در مورد دفع.	برخی از دستاوردهای اشتغال روستایی ازجمله مدیریت، سرمایه‌گذاری و جنگلبانی ممکن است محیط روستایی را بالا ببرد.	خسارات و خطرات زیست‌محیطی
	ج- مناطق روستایی به‌عنوان منابع انرژی تجدیدپذیر است.	سود بیشتر، اساس پتانسیل طولانی‌مدت، اما خطرات کوتاه‌مدت ناشی از نوسانات بازار	- دسترسی بالقوه به انرژی ارزان توسط شرکت‌های تجاری روستایی و بهبود جریان شبکه‌ها. - ایجاد فرصت‌های درآمد بالقوه برای صاحبان زمین‌های روستایی و برخی از فرصت‌ها برای اشتغال محلی	تعارضات استفاده از زمین، خطرات بالقوهٔ زیست‌محیطی. مالکیت خارجی نشانهٔ سودمندی کم حفاظت محلی. تأثیر منفی بر صنعت تفریحی و گردشگری

Johansson and Kupiszewski, 2009

دوم- به نوعی از جایگزین‌کردن مبادلات کالاها و خدمات (خصوصی) بین کسب‌وکار در حومهٔ شهر و در مناطق شهری مجاور دلالت دارد.

سوم- به انتشار دانش و نوآوری در بین کسب‌وکار شهری و روستایی مربوط می‌شود؛ بنابراین در سال‌های اخیر تغییرات کلیدی در هر دو (شهری و روستایی)،

باعث تقویت روابط بین مناطق روستایی و مناطق شهری شده است. این درحالی است که بدون شک هنوز هم این حقیقت که صنایع روستایی مبتنی بر منابع (کشاورزی از پیش برجسته) تعامل با بازارهای شهری و منابع ورودی است، وجود دارد؛ بنابراین اغلب شرکت‌های کوچک و متوسط روستایی، شبکه‌های کسب‌وکار محلی ترانس دارند (*Hedberg & Carmo 2011:1-19*) که موجب اتصال تأمین‌کنندگان و مشتریان، چه شهری چه روستایی، در هر فاصله‌ای می‌شوند. اهمیت روزافزون بخش تولیدی یا فعالیت‌های بخش خدماتی در اقتصاد روستایی، با هزینه‌های حمل‌ونقل کمتر، سبب شبکه‌های ازراه‌دور مقرون به‌صرفه را نشان می‌هد. البته این در طی واکنش به گرایشات جهانی‌سازی یا globalising بوده است *(Swyngedouw, 2004:27)* که این خدمات عبارت‌اند از: تلاش برای حفظ بیشتر ارزش افزوده در اقتصاد محلی (روستایی) ازطریق «زنجیره‌های کوتاه عرضه، طرح تنوع محلی‌سازی»، تأکید بر کیفیت، بازارهای طاقچه، که به‌عنوان منطقه اضافه شده، در نظر گرفته شده است*(Winston, 2010: 321)* بنابراین بررسی رابطهٔ شهر و روستا و تأثیرات فضایی آن بر سکونتگاه‌های منطقه از اعتبار علمی برخوردار است. این روابط می‌تواند دوجانبه و عادلانه بوده یا برعکس یک‌جانبه و باعث تسلط بر روستاها و منطقه بوده و رشد ناموزون شهرها و عقب‌ماندگی روستاها را باعث شود *(علیزاده وهمکاران، ۱۳۹۶: ۱۳۲)*. در زمینهٔ پیشینهٔ پژوهش، باید گفت تابه‌حال تحقیقات زیادی در این حوزه انجام‌گرفته که در جدول (۴) تعدادی از این تحقیقات ارائه شده است:

جدول۴: پیشینهٔ پژوهش

پدیدآورنده و سال	عنوان پژوهش	نتیجهٔ پژوهش
محمدتقی رهنمایی (۱۳۹۱)	توسعهٔ تهران، دگرگونی در ساختارهای نواحی روستایی اطراف	تهران با توسعه و گسترش روزافزون خود اثرات بنیادی وسیعی برجا می‌گذارد که افزایش تعداد شهرها، تورم جمعیتی روستاها به‌ویژه روستاهای باقابلیت دسترسی بهتر و تغییر در چشم‌انداز محیطی و اشکال دخل و تصرف انسان در محیط از نمودهای برجستهٔ آن است.
نیک‌سرشت و همکاران (۱۳۹۱)	تحلیل و ارزیابی کارکرد شهرهای کوچک در توسعهٔ روستاهای پیرامونی	نتایج پژوهش در رابطه با تحلیل و سنجش نحوهٔ تأثیر کارکردهای خدماتی اثرات «سرابله» شهر سرابله در توسعهٔ روستاهای پیرامونی نشان می‌دهد، شهر مستقیمی بر روی توسعهٔ روستاها داشته است و موجب افزایش درآمد، مشارکت جمعی، انگیزهٔ ماندگاری و امید به زندگی در روستاها شده است.
محمدی یگانه و حسین‌زاده ۱۳۹۲	نقش عملکردی روستا-شهرها در توسعهٔ روستاهای پیرامونی موردمطالعه: شهر زرین رود، شهرستان خدابنده	نتایج پژوهش نشان می‌دهد، بیشترین اثرات روستا-شهر در محدودهٔ موردمطالعه در بُعد اجتماعی-فرهنگی بوده و روستا-شهر زرینه‌رود تعادل بخشی منطقه‌ای را در محدودهٔ موردمطالعه به همراه نداشته است.
صحنه و همکاران ۱۳۹۶	اثر روابط شهر و روستا بر تحولات اقتصادی و اجتماعی روستاهای شهرستان آزادشهر	نتایج بیانگر تغییرات عمده‌ای در قیمت زمین و مساکن روستایی، کاهش مالکیت بومی اراضی، قطعه‌قطعه‌شدن اراضی کشاورزی، انحراف از مشاغل کشاورزی، کاهش انسجام اجتماعی و اختلاط اقوام است.
اکبری و همکاران ۱۳۹۷	مقایسهٔ تطبیقی روابط عملکردی روستاییان با شهرهای هرسین و کرمانشاه. مطالعهٔ موردی: بخش مرکزی شهرستان هرسین	نتایج حاکی از آن است که روابط روستاییان با شهر کرمانشاه یک جریان اختیاری و گاهی اجباری است. اجباری از آن لحاظ که روستاییان مجبورند به‌دلیل کمبود امکانات و کادر تخصصی بیمارستانی در شهر هرسین برای دریافت خدمات بیمارستانی و اورژانس به کرمانشاه مراجعه کنند. در این زمینه فاصله و دوری نسبی روستاییان از شهر کرمانشاه نتوانسته مانع روستاییان برای مراجعه و دریافت خدمات درمانی شود.

پدیدآورنده و سال	عنوان پژوهش	نتیجهٔ پژوهش
ورهایج و همکاران[1] (۱۹۹۸)	تغییرات بهداشت شهری و روستایی در هلند: آیا مهاجرت انتخابی نقشی دارد؟	مناطقی که مهاجران زیادی را به خود جذب می‌کنند و تعداد کمی از مهاجران را به‌دلیل دیگر شهرنشینی از دست می‌دهند، در طولانی‌مدت به‌دلیل ویژگی‌های جمعیت‌شناختی و اقتصادی-اقتصادی، جمعیت سالم‌تری به‌دست می‌آورند.
سیمیلانه[2] ۲۰۱۲	بررسی روابط شهری و روستایی در آفریقای جنوبی قبل و بعد از رژیم آپارتاید	هسته‌های شهری درگیر نوعی از مهاجرت بی‌برنامه شده‌اند و باید بتوانند در صورت لزوم علیه یا درجهت مهاجرت، قوانینی را اجرایی کنند
قیورکا و همکاران[3] ۲۰۱۲	بررسی روابط بین شهر و روستا ازنظر توسعهٔ پایدار	مشارکت شکل‌گرفته بین شهر و روستا با رعایت اصول توسعهٔ پایدار منجر به افزایش رفاه شهرها و درعین‌حال حفاظت از منابع روستا می‌شود.
لی[4] (۲۰۱۲)	الگوهای تعامل بین شهری و روستایی و استفادهٔ پویا از زمین: پیامدهای ادغام شهری و روستایی در چین	نتیجهٔ این پژوهش نشان داد که یک رابطهٔ انسان و محیط وجود دارد، در زمینه‌چینی، فعالیت‌های اقتصادی - اجتماعی انسان و تغییر کاربری زمین را به هم پیوند می‌دهد. روش‌های دستیابی به ادغام شهری و روستایی در چین باید به طور خاص تصور شود؛ یعنی با درنظرگرفتن تفاوت در منابع و تجمع بین شهرها و حومه. استراتژی‌های خاصی برای ادغام شهری و روستایی باید براساس تقویت تعاملات بین شهری و روستایی در زمینه‌های مختلف اقتصادی-اجتماعی ارائه شود.
کله[5] (۲۰۱۴)	تعاملات شهری و روستایی در متن سیاست و سیاست تغییر لتونی	به این نتیجه رسیدند که مناطق ساخته‌شده و سبک زندگی معاصر تحت تأثیر اثرات متقابل گذشتهٔ شهری و روستایی است. جنبه‌های بین بخشی و غیررسمی باید در نظر گرفته شود که تعاملات بین شهری و روستایی در زمینهٔ سیاست اعمال شود.
سون و همکاران[6] (۲۰۱۵)	بررسی روابط متقابل شهر و روستا در چین	عدم‌توازن بین شهر و روستا موجب برتری همه‌جانبهٔ شهر نسبت‌به روستا شده و درنتیجه میزان مهاجرت از روستا به شهر بیشتر خواهد شد.
کائو و وانگ[7] (۲۰۱۸)	نقش جوامع‌آنلاین درکاهش نابرابری‌های بهداشت شهری و روستایی در چین	نتایج نشان می‌دهد که جوامع بهداشتی آنلاین با واسطهٔ فناوری می‌توانند با تبادل اطلاعات و بهبود توانایی‌های بهداشتی ساکنان روستاها، اختلافات بهداشتی در چین را کاهش دهند.
کیم و کانگ[8] (۲۰۲۰)	تأثیر متقابل گردشگری و سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی بر اختلاف درآمد شهری و روستایی در چین: مقایسه‌ای بین مناطق خودمختار و سایر استان‌ها	نتیجهٔ این مطالعه نشان می‌دهد که اثر متقابل گردشگری و سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی در کاهش اختلاف درآمد شهری و روستایی در مناطق خودمختار به‌طور قابل‌توجهی بیشتر از سایر استان‌ها است. براساس این نتیجه، مناطق خودمختار می‌توانند ازطریق استفادهٔ مناسب از سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی، اثر گردشگری را در کاهش اختلاف درآمد شهری و روستایی بهینه سازند.
ما و همکاران[9] (۲۰۲۱) (۲۰۲۱)	نقشه‌برداری جهانی از حوضه‌های آبریز شهری و روستایی دسترسی نابرابر به خدمات	به این نتیجه رسیدند که توسعهٔ شهر از منظر خدمت به روستا، بهبود کیفیت زندگی ساکنان روستاها و محافظت از بافت چشم‌انداز روستایی با ویژگی‌های منطقه‌ای، حالت توسعه مطابق با روح توسعهٔ پایدار است.

مأخذ: نگارندگان، ۱۳۹۸

1-Verheij et al
2 -Simelane
3-Ghiurcă1et all
4-Li
5-Kūle
6- Suon
7- Cao & Wang
8- Kim & Kang
9- Ma et al

روش تحقیق

نوع تحقیق کاربردی، روش مورد استفاده توصیفی-تحلیلی و برای گردآوری داده‌ها و اطلاعات از روش‌های کتابخانه‌ای (مقالات، کتب و طرح‌های پژوهشی شهری و روستای) و میدانی (پرسشنامه) استفاده شده است. جامعهٔ آماری این تحقیق در دو سطح ۱۵ نفر از کارشناسان شهری و ۱۵ نفر از کارشناسان مسائل حوزهٔ روستا انتخاب شدند. بعد از شناسایی متغیّرها، در مرحله بعد متغیّرها وارد نرم‌افزار MICMAC شد و یک ماتریس ۶۰×۶۰ طراحی شد و از کارشناسان خواسته شد نظر خود را دربارهٔ تأثیرگذاری (سطرها) و تأثیرپذیری (ستون‌ها) وارد نرم‌افزار کنند. طیف در نظر گرفته‌شده ۴ امتیازی بوده است. به این صورت که امتیاز صفر (بدون اثرگذاری)، امتیاز یک، اثرگذاری ضعیف؛ امتیاز دو، اثرگذاری متوسط و امتیاز سه، اثرگذاری قوی بوده‌است. درنهایت امتیازات هر متغیّر وارد نرم‌افزار EXCEL شد و میانگین‌گیری صورت گرفت و سپس میانگین‌ها وارد نرم‌افزار میک‌مک شد. درنهایت با دوبار چرخش داده‌ای، عدد ۹۵,۴۷۲۲۲ به‌دست آمد که این عدد نشان‌دهندهٔ پایایی بالای داده‌ها و تأثیرگذاری بسیار خوب داده‌ها بر یکدیگر است.

در گام بعدی میزان اثرگذاری مستقیم و غیرمستقیم هر متغیّر شناسایی و خالص اثرگذاری محاسبه شد. درنهایت ده پیشران کلیدی با بالاترین میزان خالص اثرگذاری تعیین و مشخص شد. در مرحلهٔ بعدی از کارشناسان به روش دلفی خواسته شد که دربارهٔ این ده پیشران فرض‌های خود را که دارای بالاترین احتمال وقوع در آینده هستند وارد نرم‌افزار Morphol کنند و به هرکدام از فرض‌ها به روش چرخشی امتیازاتی برحسب درصد تعلق گرفت و درنهایت خروجی نهایی در قالب سناریوهایی به‌دست آمد. محدودهٔ مورد مطالعه در شکل ۲ مشخص شده است.

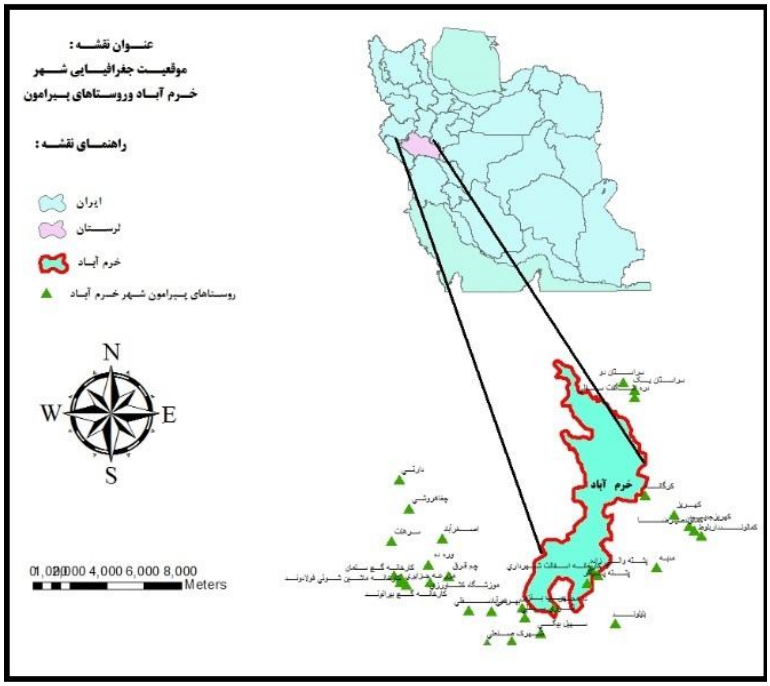

شکل ۱: نقشه منطقه مورد مطالعه

تهیه و ترسیم: نگارندگان، ۱۳۹۸

یافته‌های تحقیق

بخش یافته‌های تحقیق از چند گام شکل یافته است؛ به‌طوری‌که در مرحلهٔ اول، با مطالعهٔ مبانی نظری تحقیقاتی که در این حوزه انجام گرفته است، سند توسعهٔ استان، طرح‌هادی چند مورد از روستاهای پیرامون شهر و نظر کارشناسان مربوطه، مهم‌ترین متغیّرهای اثرگذار بر توسعهٔ پایدار شهر و روستاهای اطراف شناسایی شد که در جدول ۵ اشاره شده است:

جدول ۵: مهم‌ترین متغیّرهای اثرگذار بر توسعهٔ پایدار روستاهای پیرامون شهر خرم‌آباد

ردیف	شاخص‌ها	متغیّرها
۱	اقتصادی	سرمایه‌گذاری داخلی، سرمایه‌گذاری خارجی، بودجه، مرکزیت اقتصادی، هم‌جواری با قطب اقتصادی، رقابت‌پذیری فقر و بیکاری، فروش تولیدات، حمل‌ونقل، بازار بزرگ خرید و مصرف، طرح‌های مدیریتی، سیاست‌گذاری مدیران شهر، جاده‌های مناسب، میزان مالکیت اتومبیل شخصی
۲	طبیعی	موقعیت جغرافیایی، منابع آبی، منابع خاکی، محیط‌زیست، خشک‌سالی، زنبورداری، دام‌پروری، اقلیم، اراضی، مراتع و جنگل، زمین‌های کشاورزی، آبزی‌پروری، گردشگری، زراعت، باغداری، دسترسی به خدمات کشاورزی مثل کود و سموم
۳	اجتماعی	جمعیت، مهاجرت، اشتغال زنان، نمایندگان مجلس، نیروهای تحصیل‌کرده، اعتماد اجتماعی، آگاهی مدنی، پیوندهای فرهنگی، انگیزهٔ جمعی، مهاجرت، دانشگاه‌ها، مدیریت شهری، مدیریت استانی، قومیت‌گرایی
۵	تولیدی	محصولات غیرکشاورزی، صنعت، معادن، صنایع دامی، محصولات کشاورزی، واردات، تولیدات بومی، شیوهٔ تولید، صنایع‌دستی، وجود صنایع بزرگ، خطوط حمل‌ونقلی
۶	ابعاد نهادی توسعهٔ پایدار	دسترسی به خدمات درمانی، دسترسی به خدمات آموزشی، ارائهٔ خدمات مسکن مقاوم، گردشگران، میزان دسترسی به مراکز فرهنگی، میزان برخورداری از آب قابل‌شرب، تعداد مراکز ورزشی، میزان راه آسفالته، خدمات الکترونیک (اینترنت و...)،خدمات گازرسانی، تسهیلات وام خوداشتغالی، استفاده از جوانان تحصیل‌کردهٔ روستایی در امور شهری، خدمات برق و مخابرات، برخورداری از طرح‌های مصوب طرح هادی، دسترسی سریع به شهر

مأخذ: نگارندگان:۱۳۹۸

در این مرحله و بعد از شناسایی مهم‌ترین متغیّرها، متغیّرها وارد نرم‌افزار MICMAC شد و ماتریس اولیهٔ ماتریس ۶۰×۶۰ تشکیل شد، سپس از کارشناسان خواسته شد امتیازات هر متغیّر را به‌ترتیبِ اثرگذاری و اثرپذیری وارد نرم‌افزار کنند. طیف امتیازات به‌ترتیب اثرگذاری از صفر، بدون اثرگذاری؛ یک، اثرگذاری ضعیف؛ دو، اثرگذاری متوسط؛ سه، اثرگذاری بالا و چهار (P) متغیّرهای بالقوه است. بعدازاینکه امتیازات وارد نرم‌افزار شد، خروجی به‌دست‌آمده (جدول۶) به‌شرح زیر مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفت؛ همان‌طور که از جدول ۶ مشخص است، بیشترین میزان تکرار امتیاز مربوط به عدد سه با امتیاز ۱۹۸۶ و کمترین تکرار امتیاز مربوط به عدد صفر با ۱۶۳ تکرار است. همچنین میزان پایداری به‌دست‌آمده با دو بار چرخش داده‌ای، برابر با ۹۵ درصد است که این عدد نشان‌دهندهٔ پایایی و اثرگذاری بالای متغیّرها بر یکدیگر است. براساس تجزیه‌وتحلیل‌های انجام‌گرفته و نتایج حاصل از خروجی نرم‌افزار میک‌مک بر پایهٔ تحلیل اثرات متقاطع، پنج گونه از پیشران‌ها در صفحهٔ پراکندگی نرم‌افزار میک‌مک که به‌صورت نواحی پنج‌گانه تقسیم‌بندی شده است، پراکنده و توزیع شده‌اند. درمجموع پیشران‌ها دارای دو نوع تأثیر هستند؛ تأثیر مستقیم و تأثیر غیرمستقیم؛ بنابراین در تحلیل تأثیر صفحهٔ پراکندگی پیشران‌ها در نرم‌افزار میک‌مک، می‌توان همهٔ پیشران‌ها را در سیستم شناسایی و طبقه‌بندی کرد. صفحهٔ توزیع و پراکندگی پیشران‌ها در نرم‌افزار میک‌مک، به پنج ناحیهٔ جداگانه

تقسیم‌بندی می‌شود که شامل ناحیهٔ تأثیرگذار، ناحیهٔ دووجهی، ناحیهٔ تأثیرپذیر، ناحیهٔ مستقل و ناحیهٔ تنظیمی خواهد بود. شکل ۲. ساختار فضایی نواحی در نرم‌افزار آینده‌پژوهی میک‌مک را نشان می‌دهد.

جدول ۶: وضعیت امتیازات و پایداری متغیّرها

طیف	ارزش‌گذاری
اندازهٔ ماتریس	۶۰
چرخش داده‌ها	۲
تعداد صفرها	۱۶۳
تعداد یک‌ها	۵۱۹
تعداد دوها	۹۳۲
تعداد سه‌ها	۱۹۸۶
بالقوه	۰
جمع کل	۳۴۳۷
پایایی یا پایداری	۴۷۲۲۲.۹۵

مأخذ: یافته‌های تحقیق۱۳۹۸

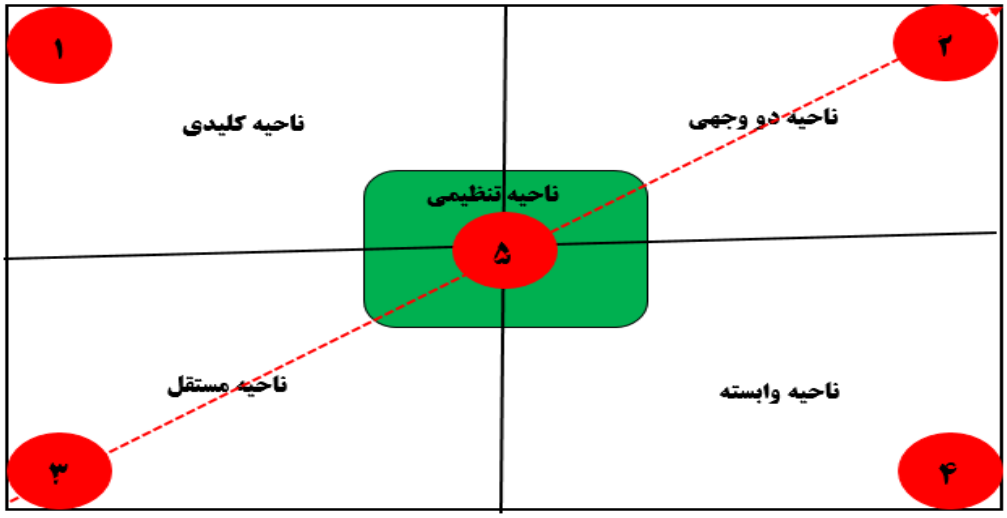

شکل ۲: ناحیه‌بندی نمودار میک‌مک براساس قرارگیری متغیّرها

تهیه و ترسیم : نگارندگان:۱۳۹۸

ناحیهٔ اول (متغیّرهای ورودی یا کلیدی)

براساس تحلیل اثرات متقاطع حاصل از نرم‌افزار آینده‌پژوهی میک‌مک، پیشران‌هایی که در ناحیهٔ ۱ و در محل شمال‌غربی صفحهٔ پراکندگی پیشران‌ها قرار دارند، نشان‌دهندهٔ توان تأثیرگذاری آن‌ها بر کل سیستم است. به‌طورکلی در این ناحیه مهم‌ترین و باارزش‌ترین متغیّرها و شاخص‌ها قرار می‌گیرند؛ بنابراین در این ناحیه، هم شاخص‌های اصلی تأثیرگذار و هم شاخص‌های کلیدی تأثیرپذیر در توسعهٔ پایدار روستاهای پیراشهر خرم‌آباد قرار دارند. براساس نمودار به‌دست‌آمده متغیّرهای این ناحیه عبارت‌اند از: دسترسی به خدمات آموزشی سطح بالا در شهر

خرم‌آباد (دانشگاه و...)، دسترسی به خدمات الکترونیک همانند اینترنت، وجود راه‌ها و جاده‌های آسفالتهٔ مناسب برای دسترسی به خرم‌آباد، دسترسی آسان جوانان روستا به مراکز ورزشی شهر، برخورداری از آب شرب مناسب، دسترسی مناسب به خدمات درمانی و بهداشت، دسترسی به اتومبیل (وجود وسایل نقلیهٔ عمومی برای جابه‌جایی مردم از روستا به شهر و برعکس)، اجرای مناسب طرح هادی روستایی توسط نهاد مربوط بنیاد مسکن شهر خرم‌آباد و... .

ناحیهٔ دوم (متغیّرهای حد واسط)

نشان‌دهندهٔ متغیّرهایی‌اند که هم تأثیرپذیری و هم تأثیرگذاری زیادی دارند. درواقع در این ناحیه بیشترین تعداد متغیّرها قرار گرفته‌اند. در توضیح این متغیّرها باید گفت که درواقع این پیشران‌ها دارای قابلیت فراوانی درجهت تأثیرگذاری بر توسعهٔ پایدار روستاهای پیراشهر خرم‌آباد با تأثیرپذیری از خرم‌آباد به‌عنوان یک هستهٔ مرکزی بزرگ هستند. این متغیّرها عبارت‌اند از: ساماندهی بازاربزرگ شهر خرم‌آباد به‌منظور خریدوفروش محصولات‌تولیدی روستا، سیاست‌گذاری مدیران شهری در زمینهٔ ارتباط دوجانبه با روستاهای پیراشهری، ایجاد و توسعهٔ صنایع مرتبط در روستاهای پیراشهر، ترویج و زمینه‌سازی برای تغییر شیوه‌های سنتی تولید در روستاهای پیرامون شهر، ترغیب و کمک به سرمایه‌گذاران داخلی و خارجی درجهت سرمایه‌گذاری در روستاهای اطراف توسط مدیران شهر خرم‌آباد، ایجاد صنایع پربازده و کوچک تولیدی در روستاهای اطراف، توسعهٔ خطوط حمل‌ونقل بین شهر و روستا، شناسایی و بهره‌برداری از معادن روستاهای اطراف شهر، برنامه‌ریزی برای گسترش روابط اجتماعی و پیوندهای فرهنگی روستا شهری، وجود جمعیت بالای شهر خرم‌آباد به‌عنوان قابلیتی مهم برای خرید محصولات روستا، ایجاد صنایع مرتبط با نهایی‌سازی محصولات دامی روستاهای اطراف شهر و... .

ناحیهٔ سوم (متغیّرهای نتیجه)

نشان‌دهندهٔ متغیّرهایی است که میزان تأثیرگذاری کم و میزان تأثیرپذیری زیاد دارند. درواقع، این متغیّرها نقش راهبردی در توسعهٔ شهرستان دارند، اما وضعیت آن‌ها در آینده در گرو آثار سازندهٔ متغیّرهای دیگر است. این متغیّرها عبارت‌اند از: قومیت‌گرایی، آگاهی روستانشینان، وجود وضعیت‌های غیرقابل‌پیش‌بینی همانند خشک‌سالی، دانشگاه‌ها، موقعیت جغرافیایی روستاها و... .

ناحیهٔ چهارم (متغیّرهای قابل‌چشم‌پوشی)

نشان‌دهندهٔ متغیّرهایی است که تأثیرگذاری و تأثیرپذیری کمی دارند. این متغیّرها حرکات یا روندهای حاکمی را که تغییرات کمی دارند نشان می‌دهند و اصطلاحاً متغیّرهای مستقل نامیده می‌شوند *(زمانی‌پور و زالی، ۱۳۹۴: ۱۸)*. این متغیّرها عبارت‌اند از: رقابت‌پذیری روستاها، توسعهٔ آبزی‌پروری، ایجاد طرح‌های حفاظت از منابع خاکی و آبی، برنامه‌ریزی برای استفادهٔ مطلوب و به‌صرفه از زمین‌های کشاورزی روستاهای پیرامون شهر، فراهم‌سازی بستر مناسب برای توسعهٔ زنبورداری در سطح منطقه.

ناحیهٔ پنجم نشان‌دهندهٔ متغیّرهای خوشه‌ای یا نامعین است

ازنظر سیستم این متغیّرها وضعیتی نامعین در آینده دارند. این متغیّرها عبارت‌اند از: هیچ متغیّری در این محدوده از نقشه قرار نگرفته و درواقع هیچ متغیّر نامعینی درجهت توسعهٔ پایدار روستاهای پیرامون شهر خرم‌آباد وجود ندارد.

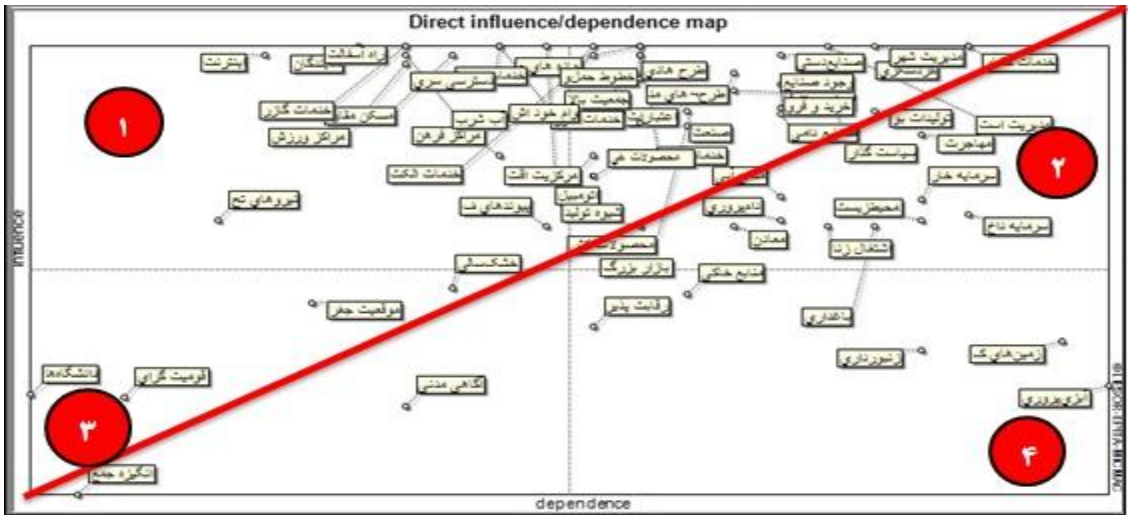

شکل ۳: خروجی نمودار متغیّرها از نرم‌افزار میک‌مک

تهیه و ترسیم : نگارندگان:۱۳۹۸

ارزیابی اثرگذاری مستقیم و غیرمستقیم متغیّرها

در این گام میزان اثرگذاری مستقیم و غیرمستقیم متغیّرها مورد تجزیه‌وتحلیلی قرار می‌گیرد. در این روش هرکدام از روابط متغیّرها توسط نرم‌افزار به توان‌های ۲، ۳، ۴، ۵ و... رسانده و بر این اساس اثرات غیرمستقیم متغیّرها سنجیده می‌شود. همان‌گونه که در شکل ۴ مشخص است: متغیّرهای جاده‌های مناسب حمل‌ونقل، مدیریت شهر و استانی با امتیاز ۳۴۱۰۸۳۲ و سایر امور مربوط به خدمات‌رسانی همانند برق‌رسانی، گازرسانی، خدمات آموزشی، خدمات بهداشتی و درمانی به‌ترتیب دارای بیشترین میزان اثرگذاری غیرمستقیم هستند که این موضوع نشان‌دهندهٔ شدت تأثیرگذاری خدمات بر روند توسعهٔ پایدار روستاهای پیرامون شهر خرم‌آباد هستند که البته این موارد خود در گرو رشد و توسعهٔ شهر خرم‌آباد به‌عنوان مرکزیت منطقه هستند.

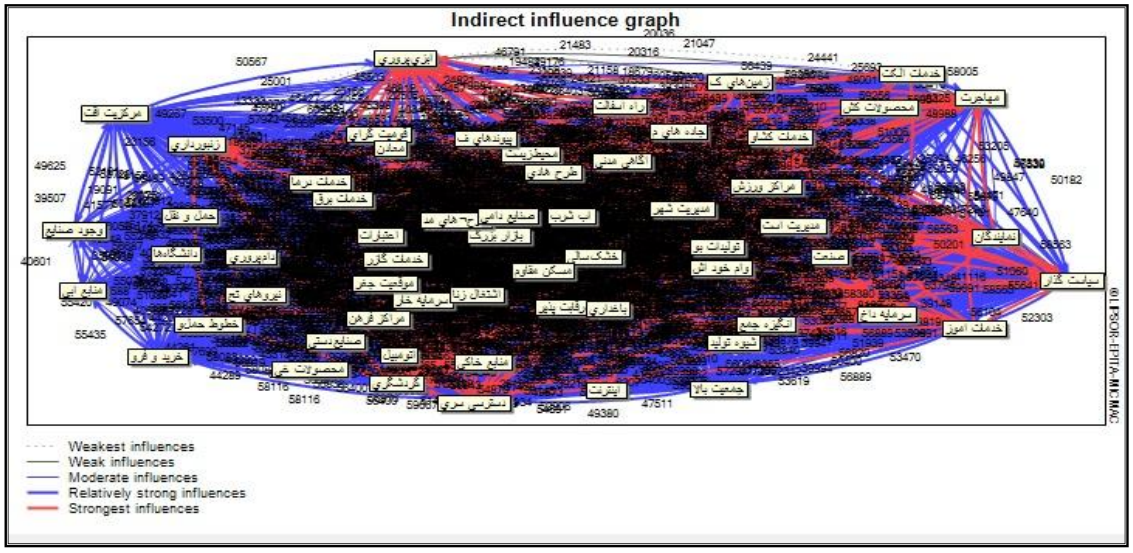

شکل ۴: میزان اثرگذاری غیرمستقیم متغیّرها در نرم‌افزار میک‌مک

تهیه و ترسیم : نگارندگان،۱۳۹۸

در تحلیل نمودار اثرگذاری مستقیم (شکل ۵) نمودارها باید گفت که متغیّرهای سرمایه‌گذاری داخلی، اعتبارات اختصاص‌یافته به امور خدماتی؛ گاز، برق، آب، سیاست‌گذاری مدیران مربوطه، طرح‌های هادی اختصاص‌یافته به روستاهای نزدیک به شهر خرم‌آباد، حمل‌ونقل مناسب، نمایندگان مجلس، دسترسی سریع به شهر، میزان مالکیت اتومبیل دارای بیشترین اثرگذاری مستقیم بر شهر توسعهٔ پایدار روستاهای پیراشهر خرم‌آباد هستند و همچنین متغیّرهایی همانند انگیزهٔ جمعی، حوادث غیرمترقبه مانند خشک‌سالی دارای کمترین میزان اثرگذاری مستقیم بر توسعهٔ پایدار روستاهای پیراشهری هستند. درواقع آنچه در تحلیل این نمودارها مشخص است، متغیّر واسطه یا میانه بسیار کمتر وجود دارد و اکثر متغیّرهایی که دارای اثرگذاری مستقیم هستند، دارای اثرگذاری غیرمستقیم نیز هستند.

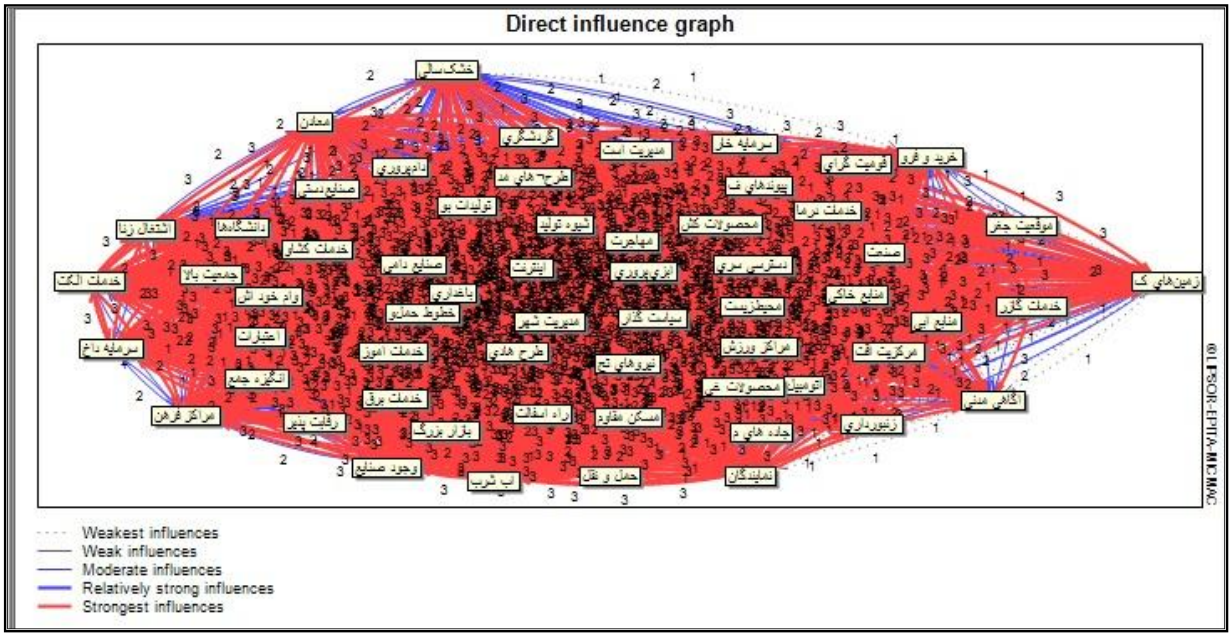

شکل ۵: میزان اثرگذاری مستقیم متغیّرها در نرم‌افزار میک‌مک

تهیه و ترسیم : نگارندگان،۱۳۹۸

در این مرحله و بعد از تجزیه‌وتحلیل ماتریس (۶۰×۶۰) نرم‌افزار میک‌مک، متغیّرهای کلیدی یا همان پیشران‌های اصلی که دارای بیشترین میزان اثرگذاری خالص بر توسعهٔ پایدار مناطق موردمطالعه هستند، شناسایی شد. درواقع نحوهٔ محاسبهٔ این میزان (خالص اثرگذاری هر پیشران) از اختلاف امتیاز بین میزان اثرگذاری و اثرپذیری هر پیشران مشخص شد و درنهایت ده پیشران که دارای بیشترین امتیاز ازنظر خالص اثرگذاری شناسایی شد، انتخاب می‌شود و درجهت طراحی سناریوها مورداستفاده قرار می‌گیرد (جدول ۷).

جدول ۷: پیشران‌های کلیدی اثرگذار بر توسعهٔ پایدار روستاهای پیراشهر خرم‌آباد

گونه‌ها یا متغیّرها	ردیف	متغیّرها	میزان تأثیرگذاری	میزان تأثیرپذیری	خالص اثرگذاری
پیشران‌های کلیدی	۱	مدیریت شهری خرم‌آباد و دهیاران	۱۷۷	۱۳۰	۴۷
	۲	برنامه‌ریزی برای رونق و توسعهٔ گردشگری	۱۷۶	۱۳۵	۴۱
	۳	دسترسی مناسب و سریع به خدمات درمانی و بهداشتی چه در سطح روستا و چه در شهر خرم‌آباد	۱۸۲	۱۲۵	۵۷
	۴	دسترسی مناسب به‌مراکز آموزشی و تفریحی برای دانش‌آموزان، دانشجویان و جوانان روستاهای پیراشهر	۱۸۳	۱۳۰	۵۳
	۵	بودجه و اعتبارات اختصاص‌یافته	۱۸۱	۱۳۰	۵۱
	۶	جمعیت بالای شهر خرم‌آباد به‌عنوان مرکزیت اقتصادی (قابلیت)	۱۷۹	۱۳۳	۴۶
	۷	طرح هادی	۱۸۳	۱۳۵	۴۸
	۸	خدمات الکترونیک (اینترنت سریع)	۱۸۰	۱۳۰	۵۰
	۹	راه‌ها و جاده‌های آسفالتهٔ مناسب	۱۷۷	۱۲۵	۵۲
	۱۰	ایجاد صنایع مرتبط با قابلیت روستاها	۱۷۵	۱۲۳	۵۲

مأخذ: یافته‌های تحقیق، ۱۳۹۸

در این مرحله و بعد از شناسایی ده پیشران کلیدی، کارشناسان به روش دلفی نظرات خود را دربارهٔ هرکدام از پیشران‌ها به‌صورت فرض‌هایی مطرح کرده‌اند و درنهایت با چرخش فرض‌ها در بین ۳۰ کارشناس انتخاب‌شده، وزن‌هایی به هرکدام از فرض‌ها براساس دو پارامتر میزان مهم‌بودن به‌صورت کیفی (از ایده‌آل، خوش‌بینانه، بینابین و بدبین) و کمّی، احتمال وقوع هر فرض ارائه شد (جدول ۸) و این امتیازات وارد نرم‌افزار Morphol شد تا سناریوها طراحی شود.

جدول ۸: فرض‌های ارائه‌شده با امتیازات هرکدام توسط کارشناسان

	متغیّرها (Varibal)	جدول سناریو				
		فرضیات				
		H1	H2	H3	H4	H5
متغیّرهای کلان	مدیریت شهری خرم‌آباد و دهیاران	ادامهٔ وضعیت موجود ٪۲۶	پیوستگی بیشتر و ارتباطات بهتر و قوی‌تر ٪۲۰	تجمیع مدیریت شهر و روستاهای پیراشهر ٪۸	کاهش دامنهٔ روابط مدیریتی و استقلال کامل هرکدام ٪۵	داشتن برنامه‌ریزی و هماهنگی بالاتر برای توسعهٔ پایدار منطقه ٪۴۱
	خدمات آموزشی و تفریحی	بسترسازی مناسب و فراهم کردن امکانات بیشتر از وضعیت موجود ٪۲۲	ادامهٔ وضعیت کنونی ٪۲۴	بدترشدن شرایط و افزایش موانع توسعه ٪۳	ایجاد و توسعهٔ مراکز آموزش در سطح روستاها ٪۲۰	خدمات‌دهی مناسب برای دسترسی بهتر به مراکز آموزشی توسط مدیریت آموزشی شهر مانند سرویس حمل‌ونقل رایگان ٪۳۰
	خدمات بهداشتی و درمانی	بدترشدن میزان خدمات‌رسانی بهداشتی شهر به‌دلیل تحریم‌ها و تصمیمات کلان ٪۱۱	افزایش خدمات بهداشتی و مراکز درمانی در سطح روستاها ٪۱۱	افزایش خدمات‌دهی شهر به روستاهای اطراف همانند اعزام نیروهای اورژانسی ٪۲۶	ایجاد شرایطی برای توسعهٔ خدمات بهداشتی در روستاهای بالای ۱۰۰ خانوار ٪۳۴	ادامهٔ وضعیت فعلی ٪۱۵
	گردشگری	توسعهٔ گردشگری شهر به سمت روستاهای اطراف و ایجاد رونق اقتصادی و توسعهٔ روستاها ٪۳۶	تعامل بین مدیران گردشگری شهر و دهیاران برای استفاده از قابلت‌های روستاهای پیرامون درجهت توسعهٔ گردشگری ٪۱۷	افزایش درآمد و اشتغال در سطح روستاها با برنامه‌ریزی گردشگری ٪۱۲	استفاده از صنایع دستی و تولیدات دامی و کشاورزی برای گردشگران در ایام تعطیل با حمایت مدیران شهری ٪۱۷	ایجاد بازارچه‌های مخصوص صنایع گردشگری روستاییان پیرامون شهر در سطح شهر به‌عنوان مرکزیت جمعیتی و اقتصادی ٪۱۷
	بودجه و اعتبارات اختصاص‌یافته	افزایش اعتبارات درجهت توسعهٔ شهر و روستاهای اطراف ٪۳۰	کاهش اعتبارات در چند سال آینده به‌دلیل تحریم‌های بین‌المللی ٪۱۵	برنامه‌ریزی مناسب درجهت به‌کارگیری اعتبارات درجهت توسعهٔ شهر و روستا ٪۱۷	تغییر تفکر مدیران در زمینهٔ اختصاصات بودجه به توسعهٔ پایدار شهر و روستاهای پیرامون و عدم‌توجه یکجانبه به شهر ٪۱۸	ادامهٔ وضعیت ٪۲۰ موجود
	جمعیت بالای شهر خرم‌آباد به‌عنوان مرکزیت اقتصادی (قابلیت)	استفاده از ظرفیت جمعیتی پانصدهزار نفری برای خرید و فروش محصولات روستا ٪۵۰	استفاده از نیروی کار روستا در خدمات شهری ٪۲۰	ادامهٔ روند فعلی ٪۳۰		
	طرح هادی	ادامهٔ وضعیت موجود ٪۱۸	هماهنگی بیشتر بنیاد مسکن شهر و مردم روستاها درجهت اجرای موفق‌تر طرح‌های هادی ٪۱۳	برنامه‌ریزی برای عملی‌کردن برنامه‌های طرح‌های هادی روستایی ٪۲۹	به‌کارگیری برنامه‌های مرتبط با توسعهٔ پایدار روستاها در طرح‌های هادی ٪۳۱	هماهنگی و ارتباط سایر نهادهای شهر مرکزی برای اجرا و عملی‌شدن طرح‌های هادی روستایی ٪۹
	خدمات الترونیک	افزایش خدمات	بالابردن سرعت	ارائهٔ خدمات	کمک مدیران	

متغیّرهای کلان	متغیّرها (Varibal)	جدول سناریو				
		فرضیات				
		H1	H2	H3	H4	H5
	(اینترنت سریع)	الکترونیکی روستاهای پیراشهری ۲۵٪	دسترسی و افزایش سرعت اینترنت ۲۵٪	الکترونیکی ازقبیل خرید و فروش محصولات ۲۵٪	شهری درجهت ارتقای وضعیت خدمات الکترونیکی از شهر به روستاهای پیرامون شهر ۲۵٪	
	راه‌ها و جاده‌های آسفالتهٔ مناسب	گسترش و توسعهٔ راه‌های ارتباطی به میزان رضایت ساکنان شهر و روستاهای اطراف ۳۵٪	بسترسازی مناسب و آسفالت جاده‌های خاکی روستاهای پیراشهر مرتبط با شهر ۳۰٪	کمک مدیریت شهری برای بهبود وضعیت راه‌های دسترسی به شهر روستاهای پیراشهر ۲۰٪	ادامهٔ وضعیت موجود و بالارفتن نارضایتی ۱۵٪	
	ایجاد صنایع	ایجاد صنایع تولیدی بزرگ‌مقیاس در سطح شهر با درنظرگیری تولیدات روستاهای پیرامون شهر ۳۰٪	ایجاد صنایع کوچک‌مقیاس در سطح روستاها ۲۵٪	برنامه‌ریزی مدیران شهری برای خرید و فروش محصولات صنایع روستایی در سطح شهر به‌عنوان مرکزیت بزرگ اقتصادی و جمعیتی منطقه ۳۰٪	حفظ وضع موجود ۱۵٪	

مأخذ: یافته‌های تحقیق، ۱۳۹۸

در این مرحله بعدازآنکه امتیازات هر متغیّر تعیین شد، از سناریوهای طراحی‌شده خروجی گرفته شد و درنهایت از بین ۱۰۰۰۰ سناریوی ارائه‌شده، ۵۰۰۰ دارای اعتبار شناسایی شد و با توجه به رقم بالای این تعداد سناریو، ۱۰ سناریوی اول که دارای بالاترین میزان اینرسی و تکرار بالای ۹۰ درصد در سناریوهای بعدی بودند، انتخاب شد و مورد تحلیل قرار گرفت (جدول ۹).

جدول ۹: ویژگی‌های سناریوهای ارائه‌شده

توضیحات	تعداد
تعداد سناریوها	۱۰۰۰۰۰
تعداد سناریوهای دارای اعتبار	۵۰۰۰
تعداد سناریوهای انتخابی	۱۰

مأخذ: یافته‌های تحقیق، ۱۳۹۸

بنابراین در این مرحله بعد از ارائهٔ نظر نخبگان و میزان اینرسی به‌دست‌آمده برای هر سناریو، مهم‌ترین و محتمل‌ترین سناریوها ارائه شد. در فرایندها و پژوهش‌های آینده‌پژوهی، ازآنجایی‌که متغیّر و مؤلفه‌های اثرگذار بر یک پدیده، به‌صورت مستقل وجود نداشته و با همدیگر ارتباط دارند و بر یکدیگر اثر می‌گذارند، شناسایی و درک روابط بین پدیده‌ها و مؤلفه‌ها از اهمیت ویژه و اساسی برخوردار است و هر مسئله یا مبحثی متشکل از شبکه‌هایی از عوامل و متغیّرهایی بوده که به‌صورت مستقیم یا غیرمستقیم بر همدیگر اثرگذار هستند؛ بنابراین ضروری است در تجزیه‌وتحلیل‌ها و ارائهٔ راهبردها و راهکارهای خود از یک دید شبکه‌ای و متقابل استفاده کنیم *(رهنما و همکاران، ۱۳۹۷: ۱۵۷)*.

در اینجا، فرض‌های مختلف مطرح‌شده برای متغیّر با استفاده از روش دلفی و نظر کارشناسان، با این منطق که هر گروه از فرض‌های مرتبط با متغیّرها می‌بایست دارای ارتباط، انسجام، احتمال وقوع، اهمیت و شفافیت باشد، تدوین شده است. درواقع در اینجا ارتباط مرجح (ارتباط بین متغیّرها و فرض‌ها) به‌وسیلهٔ اعدادی نشان داده شده است و هر عدد نشان‌دهندهٔ یک فرض متناظر است؛ به‌طورمثال، ۵:۱ با ۷:۳ در ارتباط است؛ یعنی فرض اول از متغیّر ۵ با فرض سه از متغیّر ۸ دارای ارتباط است (افزایش میزان اعتبارات توسعهٔ شهر و روستا با عملی‌شدن طرح‌های هادی روستایی).

تدوین سناریوها

در این مرحله در توضیح سناریوهای تدوین‌شده باید گفت که سناریوی اول تا چهل‌وپنجم دارای میزان اینرسی بین (۵۰ تا ۵۰/۴۵) بوده است و این موضوع نشان‌دهندهٔ میزان احتمال بالا و تکرار بالای ۹۰ درصدی این سناریوها در سناریوهای بعدی با جابه‌جایی جزئی است؛ بنابراین با توجه به تشابهات بالای سناریوی اول تا چهل‌وپنجم، دو سناریوی اول که دارای بالاترین میزان تکرار (بالای ۹۰ درصد) و محتمل‌ترین وضعیت ممکن برای اتفاق در آینده بودند، مورد تحلیل قرار گرفت (جدول ۱۰). همان‌طور که از رنگ سناریوها مشخص است، تعداد سناریوهای مطلوب ۸ عدد، سناریوی فاجعه ۸ عدد و تعداد سناریوهای میانه ۴ عدد است و این موضع نشان‌دهندهٔ این مسئله است که وضعیت متغیّرهای اثرگذار بر توسعهٔ پایدار روستاهای پیرامون شهر خرم‌آباد که درواقع متأثر از شهر خرم‌آباد هستند، چندان مطلوب نیست و اگر برنامه‌ریزی‌و سیاست‌گذاری مناسبی درجهت سوق‌دادن سناریوهای میانه به سمت مطلوب و کاهش سناریوهای فاجعه صورت نگیرد، قطعاً در آیندهٔ نه‌چندان دور شاهد مهاجرت ساکنان این روستاها و متروکه‌شدن آن‌ها خواهیم بود؛ مگر اینکه اتفاقاتی غیرقابل‌پیش‌بینی اتفاق افتد. در سناریوی اول یکی از بحرانی‌ترین وضعیت‌ها مربوط به خدمات درمانی و بهداشتی شهر خرم‌آباد و روستاهای اطراف است که تأثیرگذاری بالایی بر توسعهٔ پایدار روستاهای پیرامون می‌تواند داشته باشد؛ اما متأسفانه نه‌تنها درحال‌حاضر وضعیت مطلوبی ندارد، بلکه کارشناسان برای آیندهٔ آن نیز وضعیت مطلوبی متصور نیستند. پیشران بعدی نیز که دارای وضعیتی بحرانی در این سناریو است، طرح‌های هادی روستایی است که مجری آن بنیاد مسکن شهر خرم‌آباد است؛ اما به دلایلی، ازجمله کمبود شدید اعتبارات و عملی‌نشدن برنامه، متأسفانه تأثیر چندانی در بُعد توسعهٔ پایدار روستاهای پیرامون شهرخرم‌آباد نداشته است. همچنین سناریوی دوم دارای اینرسی بالای ۵۰ درصد بوده است و این موضوع نشان‌دهندهٔ احتمال وقوع بالای آن است که اگر این سناریو اتفاق بیفتد، وضعیت نسبت‌به سناریوی اول بحرانی‌تر خواهد بود؛ زیرا متغیّرهای طرح‌های هادی، گردشگری، خدمات درمانی، مدیریتی، اعتبارات و صنایع دارای وضعیتی بحرانی هستند (جدول ۱۰).

جدول ۱۰: سناریوهای نهایی ارائه‌شده

ردیف	سناریو	وضعیت سناریو	وضعیت اینرسی (S)	عامل کلیدی
۱	بسترسازی مناسب و فراهم‌سازی ایجاد و دسترسی مناسب به مراکز و خدمات آموزشی، تفریحی ساکنان روستاهای پیرامون شهر با کمک اشخاص و نهادهای خیریه	سناریوی مطلوب	۵۰/۴۵	خدمات آموزشی
۲	وخیم‌ترشدن اوضاع نسبت‌به وضع موجود درجهت خدمات‌رسانی بهتر و مناسب‌تر بهداشتی، درمانی برای روستاهای پیراشهر به‌دلیل تحریم‌های بین‌المللی و کمبود اعتبارات	سناریوی فاجعه	۵۰/۴۵	خدمات درمانی
۳	ادامهٔ وضعیت فعلی مدیریت شهر و روستا و امید به تغییرات اندک در آیندهٔ نزدیک	سناریوی میانه	۵۰/۴۵	مدیریت شهر و روستا
۴	توسعهٔ گردشگری به سمت روستاهای اطراف و استفاده از قابلیت‌های روستاهای پیرامون شهر در زمینهٔ توسعهٔ پایدار	سناریوی مطلوب	۵۰/۴۵	گردشگری
۵	برنامه‌ریزی مدیران شهری برای خریدوفروش محصولات روستایی (دامداری، کشاورزی، صنایع‌دستی) با توجه به مرکزیت جمعیتی و اقتصادی شهر در راستای توسعهٔ پایدار و حفظ جمعیت روستانشین	سناریوی مطلوب	۵۰/۴۵	صنایع
۶	ادامهٔ روند فعلی طرح‌های هادی و عملی‌نشدن این طرح‌ها به‌دلیل کمبود اعتبارات و بودجه	سناریوی فاجعه	۵۰/۴۵	طرح هادی
۷	روند فعلی اختصاص اعتبارات در زمینهٔ توسعه و رونق شهر به‌عنوان هستهٔ مرکزی و روستاهای پیرامون شهر	سناریوی میانه	۵۰/۴۵	اعتبارات
۸	برنامه‌ریزی برای استفاده از ظرفیت بالای جمعیت چندصدهزار نفری شهر به‌عنوان هستهٔ مرکزیت اقتصادی و جمعیتی منطقه برای خریدوفروش تولیدات روستاها	سناریوی مطلوب	۵۰/۴۵	جمعیت بالای شهر
۹	بالابردن ظرفیت خدمات الکترونیک ازجمله اینترنت با سرعت بالا	سناریوی مطلوب	۵۰/۴۵	خدمات الکترونیک
۱۰	ادامهٔ روند فعلی در زمینهٔ توسعه و گسترش راه‌های مرتبط شهر و روستاهای پیرامون و آسفالت‌سازی جاده‌های خاکی روستایی	سناریوی میانه	۵۰/۴۵	جاده‌ها و راه‌های آسفالته
سناریوی دوم				
	سناریو	وضعیت سناریو	وضعیت اینرسی (S)	
۱	خدمات‌دهی مناسب برای دسترسی بهتر به مراکز آموزشی توسط مدیریت آموزشی شهر، مانند سرویس حمل‌ونقل رایگان با کمک اشخاص و نهادهای خیریه	سناریوی مطلوب	۵۰/۱۱	خدمات آموزشی
۲	ایجاد شرایطی برای توسعهٔ خدمات بهداشتی در روستاهای بالای ۱۰۰ خانوار با توجه به نبود شرایط مناسب اقتصادی برای خدمات‌رسانی به همهٔ روستاها	سناریوی فاجعه	۵۰/۱۱	خدمات بهداشتی و درمانی
۳	کاهش اعتبارات در چند سال آینده به‌دلیل تحریم‌های بین‌المللی	سناریوی فاجعه	۵۰/۱۱	اعتبارات
۴	ادامهٔ روند فعلی طرح‌های هادی و عملی‌نشدن این طرح‌ها به‌دلیل کمبود اعتبارات و بودجه	سناریوی فاجعه	۵۰/۱۱	طرح هادی
۵	برنامه‌ریزی برای استفاده از ظرفیت بالای جمعیت چندصدهزار نفری شهر به‌عنوان هستهٔ مرکزیت اقتصادی و جمعیتی منطقه برای خریدوفروش تولیدات روستاها در راستای توسعهٔ پایدار	سناریوی مطلوب	۵۰/۱۱	جمعیت
۶	توجه بیشتر مدیریت استانی و شهری به شهر خرم‌آباد و در حاشیه قرارگیری روستاهای پیرامون حداقل تا چند سال آینده	سناریوی فاجعه	۵۰/۱۱	مدیریت شهر و روستا
۷	بالابردن ظرفیت خدمات الکترونیک ازجمله اینترنت با سرعت بالا	سناریوی مطلوب	۵۰/۱۱	خدمات الکترونیک
۸	ادامهٔ وضعیت موجود حداقل تا چند سال آینده و نبود صنایع بزرگ تبدیلی در شهر خرم‌آباد برای استفاده از تولیدات اولیهٔ روستاهای پیرامون در راستای توسعهٔ پایدار	سناریوی فاجعه	۵۰/۱۱	صنایع
۹	ادامهٔ روند فعلی در زمینهٔ توسعه و گسترش راه‌های مرتبط شهر و روستاهای پیرامون و آسفالت‌سازی جاده‌های خاکی روستایی	سناریوی میانه	۵۰/۱۱	جاده‌ها و راه‌های آسفالته
۱۰	توجه و تمرکز به توسعهٔ گردشگری شهر خرم‌آباد و کاهش توجه به توسعهٔ گردشگری روستاهای پیرامون در حد عرصهٔ تولیدات صنایع‌دستی به‌صورت محدود	سناریوی فاجعه	۵۰/۱۱	گردشگری

مأخذ: یافته‌های تحقیق، ۱۳۹۸

نتیجه

امروزه با توجه به چالش‌هایی که در نواحی شهرهای پیرامونی وجود دارد و با مهاجرت روستاییان به سمت شهرهای بزرگ، مسائل ضرورت توجه به توسعهٔ پایدار پیرامونی، شناخت و ایجاد تحول در نوع فعالیت شهری-روستایی را ضرورتی انکارناپذیر می‌کند؛ بنابراین با توجه به این موضوعات و مسائل پژوهش حاضر، این تحقیق به‌دنبال ارزیابی نقش شهر خرم‌آباد در توسعهٔ پایدار روستاهای پیرامون با توجه همهٔ ظرفیت‌ها و قابلیت‌های این شهر و روستاهای پیرامون با رویکرد آینده‌پژوهی بود. پس در این تحقیق تلاش شد با رویکرد سناریونگاری و استفاده از متغیّرهای کلان سناریوهای را درجهت بهبود آیندهٔ نقش شهرها در توسعهٔ پایدار روستاهای پیرامونی در شهر خرم‌آباد تدوین کرد. برای دستیابی بدین‌منظور، ابتدا متغیّرها و قابلیت‌های اثرگذاری نقش شهرها بر توسعهٔ روستاهای پیرامونی شهر خرم‌آباد از نظرات کارشناسان شناسایی و استخراج شد. سپس کارشناسان در ماتریس متقاطع نرم‌افزار MICMAC و Morphol به این قابلیت امتیاز دادند. با توجه به خروجی به‌دست‌آمده از نرم‌افزار، شاخص پرشدگی برای متغیّر با ۲ بار چرخش داده‌ای، عدد ۸۹/۹۴ درصد به‌دست آمده است. این امر مؤید تأثیرگذاری زیاد متغیّرها بر یکدیگر است و کارایی اطلاعات به‌دست‌آمده از نظر نخبگان را نشان می‌دهد. سپس از بین پنج هزار سناریوی دارای اعتبار، ۱۰ سناریو با اینرسی بالا انتخاب شد. در بین ده سناریو، دو سناریو با بالاترین درصد احتمال وقوع و تکرار بالا۹۰ درصد مورد تحلیل قرار گرفت. نتایج تحقیق نشان داد که وضعیت قابلیت‌ها و ظرفیت‌های شهر خرم‌آباد و روستاهای پیرامون در بُعد طبیعی و انسانی در راستای توسعهٔ پایدار مناسب است؛ اما در بسیاری از موارد به‌دلیل عدم‌بهره‌گیری یا بهره‌گیری نامناسب، کمبود اعتبارات، ضعف سیاست‌گذاری و برنامه‌ریزی مناسب توسط مدیریت شهری و روستاهای پیرامون، نه‌تنها در وضعیت کنونی، بلکه در آینده نیز نمی‌توان وضعیت مطلوبی برای آن متصور بود. همچنی با بررسی ۶۰ قابلیت و متغیّر اثرگذار بر توسعهٔ پایدار روستاهای پیرامون شهر خرم‌آباد نتایج تحلیل نرم‌افزار میک‌مک نشان‌داد که متغیّرهای خدمات درمانی، خدمات آموزشی، مدیریت شهر و خود روستاها، جاده‌ها و راه‌های آسفالته، آب شرب، اعتبارات، طرح‌های هادی، گردشگری، ایجاد صنایع دارای بیشترین اثرگذاری مستقیم و غیرمستقیم بر توسعهٔ پایدار روستاهای پیرامون شهر خرم‌آباد هستند، اما ازآنجاکه این متغیّرها در شهر خرم‌آباد به‌عنوان مرکزیت اقتصادی و جمعیتی وضعیت چندان مطلوبی (بهتر از روستاها) ندارند، تأثیرگذاری این متغیّرهای مرتبط با شهر خرم‌آباد بر روستاها پیرامون مطلوب و سازنده نیست و خیلی ضعیف می‌توانند محرک توسعهٔ پایدار را از شهر به روستاها انتقال دهند؛ به‌طورمثال، گردشگری شهر خرم‌آباد و منطقهٔ اطراف می‌تواند تأثیر بسزایی در رونق کسب‌وکار و تولید صنایع بومی محلی در روستاهای پیرامون شهر در راستای توسعهٔ پایدار ایجاد کند؛ اما این موضوع همچنان مسکوت مانده است و برنامه‌ریزی مناسبی برای آن‌صورت نمی‌گیرد؛ بنابراین در نتیجه‌گیری از سناریوهای تدوین‌شده باید گفت که سناریوهای بحرانی زیادی توسعهٔ پایدار روستاهای پیرامون شهر خرم‌آباد را تهدید می‌کند که اگر تغییر رویه‌ها در سیاست‌گذاری‌ها و برنامه‌ریزهای صورت گرفته انجام نگیرد، قطعاً در آیندهٔ نه‌چندان دور، شاهد مهاجرت و متروکه‌شدن این روستاها خواهیم بود؛ زیرا امور خدماتی مربوط به بهداشت، آموزش و تفریح، جاده‌های روستایی، مسکن مناسب، آب شرب، درآمدزایی و... این روستا بسیار ضعیف است و شهر خرم‌آباد نیز به‌عنوان مرکزیت اقتصادی و جمعیتی منطقهٔ مورد مطالعه در وضعیت کنونی و آینده قابل‌پیش‌بینی آن‌چنان پیشران قوی‌ای درزمینهٔ توسعهٔ پایدار روستاهای پیرامون شهر خود ندارد و برخی پیشران‌هایی که دارای وضعیت بینابین هستند، باید قبل از تبدیل‌شدن به تهدید و بحران، به سمت مطلوبیت و در راستای توسعهٔ پایدار به فرصت و نقطهٔ قوّت تبدیل شوند.

منابع

- اکبری، همایون؛ حمید شایان؛ مریم قاسمی (۱۳۹۷). مقایسهٔ تطبیقی روابط عملکردی روستائیان با شهرهای هرسین و کرمانشاه. مطالعهٔ موردی: بخش مرکزی شهرستان هرسین. مجلهٔ آمایش جغرافیایی فضا. فصلنامهٔ علمی- پژوهشی دانشگاه گلستان سال هشتم. شمارهٔ مسلسل سی‌ام. زمستان ۱۳۹۷.
http://gps.gu.ac.ir/article_85843.html
- رهنما، محمدتقی؛ حسین آقاجانی (۱۳۹۱). تحلیل نابرابری‌های فضایی در استان خراسان رضوی، فصلنامهٔ برنامه‌ریزی و آمایش فضا. سال شانزدهم. شماره ۷۳.
https://www.sid.ir/fa/Journal/ViewPaper.aspx?id=175235
- رهنما، محمدرحیم؛ کیان شاکرمی؛ حامد عباسی (۱۳۹۷). شناسایی و تحلیل پیشران‌های مؤثر بر توسعهٔ منطقه‌ای استان البرز با رویکرد برنامه‌ریزی سناریو مبنا، مجلهٔ آمایش سرزمین. دورهٔ ۱۰. شمارهٔ اول. بهار و تابستان ۱۳۹۷. صفحات ۱۶۶-۱۳.
https://www.sid.ir/fa/journal/ViewPaper.aspx?id=356096
- رهنما، محمدرحیم؛ کیان شاکرمی؛ حامد عباسی (۱۳۹۷). شناسایی و تحلیل پیشران‌های مؤثر بر توسعهٔ منطقه‌ای استان البرز با رویکرد برنامه‌ریزی سناریو مبنا. مجله علمی، ۱۰(۱) صفحات ۱۶۶- ۱۳۹.
http://ensani.ir/fa/article/author/106491
- زمانی پور، مسعود؛ نادر زالی (۱۳۹۴). تحلیل دستگاهی متغیّرهای راهبردی توسعه منطقه‌ای در برنامه‌ریزی سناریو مبنا (مورد مطالعه: استان مازندران)، آمایش سرزمین دورهٔ هفتم. شمارهٔ اول. بهار و تابستان ۱۳۹۴. صفحات ۲۸-۱.
https://www.magiran.com/paper/1452766
- سجاسی‌قیداری، حمدالله؛ احمد رومیانی؛ خیرالنساء منصوری (۱۳۹۶). تحلیل فضایی پیوندهای روستا-شهری براساس عملکرد حوزهٔ نفوذ خدماتی مراکز شهری، مطالعهٔ موردی: شهرستان کوهدشت، فصلنامهٔ برنامه‌ریزی منطقه‌ای. سال ۷. پیاپی ۲۵. صفحات ۱۴۲-۱۲۹.
https://www.sid.ir/fa/journal/ViewPaper.aspx?id=279207
- صحنه، بهمن؛ حسین سادین؛ عبدالحمید نشاط؛ حمیدرضا تلخابی (۱۳۹۶). اثرات روابط شهر و روستا بر تحولات اقتصادی و اجتماعی روستاهای شهرستان آزادشهر، فصلنامهٔ اقتصاد فضا و توسعهٔ روستایی. ۶ (۳) صفحات ۱۳۸-۱۲۱.
https://serd.khu.ac.ir/article-1-2901-fa.html
- علیزاده، کتایون؛ حمید جعفری؛ فرنوش حریری‌مقدم (۱۳۹۶). بررسی رابطه مکانی- فضایی مادر شهر مشهد و دهستان فریمان، مجلهٔ علوم جغرافیایی. شمارهٔ ۲۷. پاییز و زمستان ۱۳۹۶.
http://geographic.sinaweb.net/article_538351.html
- کلانتری، خلیل (۱۳۸۰). برنامه‌ریزی و توسعهٔ منطقه‌ای (تئوری‌ها و تکنیک‌ها). انتشارات خوشبین.
https://www.adinehbook.com/gp/product/9647194137
- محمدی‌یگانه، بهروز؛ اکبر حسین‌زاده اکبر (۱۳۹۲). نقش عملکردی روستا- شهرها در توسعهٔ روستاهای پیرامونی مورد مطالعه: شهر زرین‌رود، شهرستان خدابنده. فصلنامه علمی- پژوهشی برنامه‌ریزی منطقه‌ای. سال سوم. شمارهٔ ۱۱. پاییز ۱۳۹۲.
http://jzpm.miau.ac.ir/article_190.html
- ناظمی‌شادباش،نقی؛حسین اصغری؛ علیرضا پورشیخیان (۱۳۹۹). نقش روابط متقابل شهر و روستا در توسعهٔ سکونتگاه‌های پیرامون کلان‌شهر رشت، مورد ناحیهٔ پیراشهر خمام، مجلهٔ توسعهٔ فضاهای پیراشهری. سال دوم. شمارهٔ دوم. پیاپی ۴. صفحات ۱۵۶-۱۴۳.
http://www.jpusd.ir/article_125298.html

- نیک‌سرشت، مهدی؛ فضیله دادورخانی؛ شاه‌بختی رستمی (۱۳۹۱). تحلیل و ارزیابی کارکرد شهرهای کوچک در توسعهٔ روستاهای پیرامونی (نمونهٔ موردی: شهر سرابله شهرستان شیروان چرداول، فصلنامهٔ برنامه‌ریزی منطقه‌ای. سال دوم. شمارهٔ ۷. مرودشت. https://www.sid.ir/fa/journal/ViewPaper.aspx?id=194102
- Akkoyunlu, s (2015). The potentlal of rural–urban linkages for, Sustainable development and trade International Journal of Sustainable Development & World Policy, 4(2):20-40. file:///C:/Users/Roumiani/Downloads/Documents/IJSDWP-2015-4(2)-20-40.pdf
- Bamzar, S. A. S., & Khademi, H (2014). The role of urban villages in the development of surrounding villages. International Journal of Advanced Biological and Biomedical Research, (4), 1414-1418. http://www.ijabbr.com/article_13502.html
- Brohman, J (1996). New directions in tourism for Third World development. Annals of Tourism Research 23 (1), 48-70. https://doi.org/10.1016/0160-7383(95)00043-7
- Cao, X., & Wang, D (2018). The role of online communities in reducing urban–rural health disparities in China. Journal of the Association for Information Science and Technology, 69(7), 890-899. https://doi.org/10.1002/asi.24013
- Fatimah, T. (2018). Community-based spatial arrangement for sustainable village environmental improvement–case study of Candirejo Village, Borobudur, Indonesia. Energy Procedia, 153, 389-395. https://doi.org/10.1016/j.egypro.2018.10.074
- Ghiurcă1, Ana-Andreea, Lămășanu, Andrea, Mihai, Florin-Constantin (2012). Rural-Urban Relations in the context of Sustainable Development. Case Study: Cuejdiu Valley Basin, Neamt County, LucrăriȘtiințifice- Vol. 55 (2): 327-331. https://www.researchgate.net/publication/261297192_Rural-urban_relations_in_the_context_of_sustainable_development_Case_Study_Cuejdiu_Valley_Basin_Neamt_County
- Harrison, D (1988) The Sociology of Modernisation and Development. London: Routledge.
- Hiller, H. H (2000). Mega-events, urban boosterism and growth strategies: an analysis of the objectives and legitimations of the Cape Town 2004 Olympic Bid. International journal of urban and regional research, 24(2),449-458. https://doi.org/10.1111/1468-2427.00256
- Holden, A. (2000) Environment and Tourism. London: Routledge, https://www.routledge.com/Environment-and-Tourism/Holden/p/book/9781138785762
- Johansson, M., & Kupiszewski, M. (2009). Rural demography. EDORA project Working Paper 1,(Annex 1). http://www. nordregio. se/ EDORA.
- Kihonge, E. (2014). “The role of small and medium enterprises) SMEs) in rural-urban inkages and economic development: the case of Mt. Kenya Region in Central Kenya”, in F. Bart (ed.), Rural and urban dynamics in the East-African mountains (to be published). https://books.openedition.org/africae/1338?lang=en
- Kim, J. H & Kang, K. H. (2020). The interaction effect of tourism and foreign direct investment on urban–rural income disparity in China: a comparison between autonomous regions and other provinces. Current Issues in Tourism, 23(1), 68-81. https://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/13683500.2019.1637826
- Kūle, L (2014). Urban–rural interactions in Latvian changing policy and practice context. European Planning Studies, 22(4), 758-774. https://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/09654313.2013.772785
- Li, Y. (2012). Urban–rural interaction patterns and dynamic land use: implications for urban–rural integration in China. Regional Environmental Change, 12(4), 803-812. DOI: 10.1007/s10113-012-0295-4
- Liu, R., & Wong, T. C. (2018). Urban village redevelopment in Beijing: The state-dominated formalization of informal housing. Cities, 72, 160-172. https://doi.org/10.1016/j.cities.2017.08.008
- Long, H, Zou, J & Liu, Y. (2009). Differentiation of rural development driven by industrialization and urbanization in eastern coastal China. Habitat international, 33(4), 454-462. https://doi.org/10.1016/j.habitatint.2009.03.003

- Ma, C., Jiang, Y., & Qi, K. (2021). Investigating the urbanerural integrated town development strategy on the basis of the study of rural forms in Nantong, China. https://doi.org/10.1016/j.foar.2020.06.001
- Ma, C., Jiang, Y., & Qi, K (2021). Investigating the urban–rural integrated town development strategy on the basis of the study of rural forms in Nantong, China. Frontiers of Architectural Research, 10(1), 190-201. https://doi.org/10.1016/j.foar.2020.06.001
- Piacentini, M., & Trapasso, R (2010). November). Urban-Rural linkages: issues, measurement and policies in OECD countries. In joint meeting of the working party on territorial development in urban areas and the working party on territorial development in rural areas of the OECD's Territorial Development Policy Committee,Paris(Vol.30). https://www.oecd.org/regional/
- Simelane, Thokozani (2012). To What Extent Are Cities Influenced by Rural Urban Relationships in Africa, Natural Resources, 2012, 3, 240-247.Su, Chi-Wei, Liu, Tie-Ying, Chang, Hsu-Ling, Jiang, Xu-Zhao (2015), Is urbanization narrowing the urban-rural income gap? A crossregional study of China; Habitat International 48: 79-86. DOI:10.4236/nr.2012.34031
- Tacoli, C. (1998). "Rural-urban interactions: A guide to the literature ", Environment and Urbanization, Vol. 10 N°1 (April),PP.147-166. https://doi.org/10.1177/095624789801000105
- Telfer, D. AND Sharpley, R., (2008), Tourism and Development in the Developing World, Routledge, https://www.routledge.com/Tourism-and-Development-in-the-Developing-World/Telfer-Sharpley/p/book/9781138921740
- Telfer, D. J., & Sharpley, R. (2015). Tourism and development in the developing world. Routledge. https://www.routledge.com/Tourism-and-Development-in-the-Developing-World/Telfer-Sharpley/p/book/ 9781138921740
- Telfer, D.J. and Hashimoto, A. (2000) Niagara icewine tourism: Japanese souvenir purchases at Inniskillin Winery. Tourism and Hospitality Research: The Surrey Quarterly Review 2 (4), 343-56.https://journals.sagepub.com/doi/abs/10.1177/146735840000200405
- UN-Habitat. (2004). Regional Conference on Urban-Rural Linkages. 1-4 October. Un Office in Nairobi, Kenya. http://www.unchs.org.
- Van Leeuwen, E. S (2010). Urban-Rural Interactions: Towns as Focus Points in Rural Development, Springer- Verlag Berlin Heidelberg 2010, Germany. https://ibook.pub/urban-rural-interactions-towns-as-focus-points-in-rural-development.html
- Verheij, R. A., Van de Mheen, H. D., de Bakker, D. H., Groenewegen, P. P., & Mackenbach,J.P(1998). Urban-rural variations in health in The Netherlands: does selective migration play a part?. Journal of Epidemiology & Community Health, 52(8), 487-493. http://dx.doi.org/10.1136/jech.52.8.487
- Winston, N(2010). Regeneration for sustainable communities? Barriers to implementing sustainable housing in urban areas. Sustainable Development, 18(6), 319-330. https://doi.org/10.1002/sd.399
- Wu, Y., Sun, X., Sun, L., & Choguill, C. L. (2020). Optimizing the governance model of urban villages based on integration of inclusiveness and urban service boundary (USB):A Chinese case study. Cities, 96, 102427. https://doi.org/10.1016/j.cities.2019.102427
- Zhang, L., Zhang, X., Li, Y., & Liu, J (2012). Discussion about interrelated planning and constructions of social water engineering in system of town and village. Energy Procedia, 16, 489-493. https://doi.org/10.1016/j.egypro.2012.01.079
- Jat, M. K., Garg, P. K., & Khare, D. (2008). Monitoring and modelling of urban sprawl using remote sensing and GIS techniques. International journal of Applied earth Observation and Geoinformation, 10(1), 26-43. https://doi.org/10.1016/j.jag.2007.04.002
- Hedberg, C., & Do Carmo, R. M. (2012). Translocal ruralism: Mobility and connectivity in European rural spaces. In Translocal ruralism (PP.1-9). Springer, Dordrecht. DOI: 10.1007/978-94-007-2315-3_1
- Swyngedouw, E (2004). Globalisation or 'glocalisation'? Networks, territories and rescaling. Cambridge review of international affairs, 17(1), 25-48. https://doi.org/10.1080/0955757042000203632